

La Normal i el magisteri primari a Girona, 1914-1936: ensenyament públic i ideologies a les comarques gironines

Joan Puigbert i Busquets

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) i a través del Dipòsit Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) y a través del Repositorio Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service and by the UB Digital Repository (diposit.ub.edu) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

LA NORMAL
I EL MAGISTERI PRIMARI
A GIRONA. (1914-1936)

Ensenyament Públic
i Ideologies
a les Comarques Gironines.

TESI DOCTORAL PRESENTADA PER JOAN PUIGBERT I BUSQUETS

DIRECTOR: DOCTOR EMILI GIRALT I RAVENTÓS

GIRONA, JUNY DE 1984

FACULTAT DE GEOGRAFIA I HISTÒRIA. UNIVERSITAT DE BARCELONA.

Portada:

Façana d'Athenea (1913) edifici de R.Masó, Sala d'Actes de la Normal de Girona (1917-1936)

-ÍNDEX GENERAL-

INTRODUCCIO	2.
Les Hipótesis de la Investigació	14.
NOTES:	19.
CAPITOL I: ELS PRECEDENTS	
(L'ensenyament primari a Girona al s. XIX)	23.
1. Gran retard en l'escolarització a Girona	23.
2. El Magisteri Públic Gironí i la renovació pedagògica	39.
3. La Inspecció i l'Escola Normal al s. XIX i principis del s.XX	46.
NOTES:	73.
CAPITOL II: DIVERGENCIES I RUPTURA DE LA UNITAT DEL MAGISTERI GIRONI (1914-1923)	
1. Un Quinquenni d'activitat eficaç en l'ensenyament primari (1914-1919)	83.
2. Un curs conflictiu: 1919-1920	158.
3. Algunes notes sobre el Magisteri i les Normals en els anys 1920-1923	222.
NOTES:	245.
CAPITOL III: LA DICTADURA DE PRIMO DE RIVERA A GIRONA: UN PARENTESI REPRESSIU EN EL PROCES RENOVADOR DE L'ENSENYAMENT PRIMARI	
1. Tres postures davant la Dictadura (1923-1925)	282.
2. De la demagògia a la realitat en l'ensenyament primari: La repressió de l'ensenyament en català (1923-1925)	322.
3. L'Escola Normal de mestres: oposició unànime a l'intrusisme	353.
4. Les desavinences cròniques i les enemistats recíproques dels avaladors de la Dictadura a Girona (1925-1929)	369.
5. El Magisteri Gironí durant els anys 1925-1929	380.

6. Un llarg parèntesi d'atonía a les Escoles Normals.	407
Notes	417
CAPÍTOL IV: DE LA CAIGUDA DE PRIMO DE RIVERA A LA PROCLAMACIÓ DE LA REPÚBLICA, LA POSICIÓ DELS PRINCIPALS GRUPS POLÍTIQS GIRONINS DAVANT LA QÜESTIÓ ESCOLAR (Gener 1930 - abril 1931)	444
1. L'extrema dreta gironina continua dividida	445
2. L'integrisme catòlic i la qüestió escolar	459
3. La cauta actitud de la Lliga. La llengua catalana i l'ensenyament	472
4. L'educació, una de les qüestions primordials per als Republicans	481
5. El deseiximent del Magisteri gironí	489
6. Els darrers anys d'una etapa de la història de les Normals gironines.	497
Notes	507
CAPÍTOL V: LA SEGONA REPÚBLICA: EL BIENNI REFORMISTA	520
1. De la proclamació de la República a l'aprovació de la Constitució.	520
2. Discussió i aprovació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (Desembre 1931-setembre 1932)	544
3. El Magisteri públic gironí i la reforma de l'ensenyament primari. Instauració del Pla Professional a l'Escola Normal de Girona.	568
4. Agreujament de la situació política (setembre 1932 - novembre 1933)	599
5. La plenitud de l'eufòria del Magisteri	638
Notes	667
CAPÍTOL VI: LA SEGONA REPÚBLICA: EL BIENNI DRETÀ (19 de novembre 1933 - 16 de febrer 1936)	692
1. El primer any del bienni dretà (19 de novembre 1933 - 6 d'octubre 1934)	693
2. Els fets del 6 d'octubre i les seves conseqüències (6 d'octubre del 1934 - 16 de febrer 1936)	744
3. L'ensenyament primari des del triomf del Front Popular a l'esclat de la Guerra Civil (16 de febrer - 17/18 de juliol 1936)	803
Notes	824
A TALL DE SÍNTESE I CONCLUSIÓ	849
BIBLIOGRAFIA	867

INTRODUCC I O

INTRODUCCIÓ

GÈNESI I MARC DE LA RECERCA.

La investigació que avui presento com a tesi doctoral ha tingut una llarga gènesi. Val la pena d'explicar-la, no pas per satisfer una mera curiositat, sinó perquè potser pot ajudar a situar el treball i a precisar-ne els propòsits i els límits.

Des que vaig començar a treballar en l'ofici d'historiador m'ha interessat d'una manera especial la temàtica referida a la component ideològica dels diversos col·lectius, i la relació entre aquesta i els comportaments i agrupaments socials i polítics. És, em sembla, una parcel·la de la investigació històrica prou difícil, i seria ingenu de creure que n'he tret l'entrellat; en tot cas, potser manquen eines metodològiques que ens permetin superar les meres aproximacions. Sigui com sigui, aquesta ha estat una temàtica que m'ha interessat. I segurament que l'interès personal és la primera condició necessària per a encarar-se amb un treball d'investigació de llarga durada i no ser vençut pel cansament i el desànim. Encara més quan les circumstàncies obliguen (com m'han obligat massa sovint) a parèntesis i a avantposar urgències i preocupacions a les pròpies de la investigació. Tanmateix no sabria fer-me'n retret. Perquè, si bé és cert que m'ha condicionat a un treball sincopat, em permeto creure que, en contrapartida, es deu haver enriquit amb una certa dosi de vida real.

Aquest interès genèric que he exposat, per mor d'una sèrie de circumstàncies personals, va cenyir-se a un àmbit concret: el magisteri i l'Escola Normal gironina. En efecte, fa uns deu anys vaig començar a seguir intensament la vida quotidiana del magisteri gironí, amb les seves preocupacions i els seus debats. Eren uns anys molt somoguts i plens d'interrogants. Segurament que per "deformació professional", el cert és que vaig començar a recercar en el passat pre-franquista quines havien estat les actituds i els enfocaments que els mestres gironins havien pres davant temes similars als que aleshores eren actualitat. D'altra banda, i per acabar de definir l'orientació que anava assumint la meua reflexió històrica, pocs anys després esdevenia professor de l'Escola Universitària del Magisteri de Girona. Vaig sentir-me, doncs, obligat a allargar la recerca a la història d'aquest centre, més i més quan la informació sobre el passat de la Normal gironina era -i ja no només a nivell ciutadà, sinó també a àmbits més específics- mínima, fragmentària, i un xic anecdòtica.

Heus-ací, doncs, com l'interès per la història del magisteri primari i de l'Escola Normal conflüen i es complementaven. Puix que una Escola de Magisteri només es justifica, com a institució educativa i professional, en funció dels mestres que forma (o que hauria de formar). D'aquesta manera anà teixint-se poc a poc el nucli central de la tesi.

Obviament, l'estudi del magisteri gironí i de l'Escola Normal només podia fer-se coherentment si simultàniament teníem present les principals propostes polítiques i ideològiques que incidien en la societat gironina, i el desenvolupament històric general de Catalunya i l'Estat espanyol. Dissortadament, la història de les comarques gironines durant aquest període amb prou feines si ha estat encetada. Per això ens hem vist obligats a suplir aquesta llacuna amb l'anàlisi parcial de l'evolució política de la societat gironina. Aquesta anàlisi ens ha servit, a més, per a situar el discurs escolar en un

context més ampli que no l'estrictament professional. En definitiva, per a posar de relleu la seva inclusió en el debat polític i ideològic més ampli.

De fet, la mera crònica corporativista o d'un grup professional -per si mateixa- té un interès molt relatiu. El que realment m'interessava, en canvi, i més referint-nos a un àmbit tant pregonament indissociable dels grans i petits debats ideològics, com és l'àmbit educatiu, és -precisament- aquesta component social i política de tota pràctica i organització escolar.

Tot plegat, tanmateix, assenyala els límits d'aquest treball. D'una banda, l'anàlisi de l'evolució de la societat gironina al llarg d'aquest, pràcticament, quart de segle és descaradament parcial i incomplerta. Vol ser només un punt de referència per a constextualitzar el discurs escolar. A més, m'he cenyit bàsicament a unes cates en el període i a algunes grans opcions polítiques. Aquesta tria no ha estat arbitrària. He pretés aprofundir un xic més aquells moments de crisi, propicis a fer surar noves orientacions. I he pres en consideració aquelles opcions més significatives, o sigui les que tenien una certa audiència constatable electoralment: el republicanisme, el catalanisme conservador, i el tradicionalisme. En definitiva, els corrents majoritaris i més estables a Girona. No he volgut caure en el parany d'analitzar aquells grups, potser prou interessants i suggerents, però molt minoritaris, que poden distorsionar la visió real de la nostra història contemporània. D'altra banda, m'he servit fonamentalment dels periòdics, perquè he cregut que era l'eina metodològica més adient amb l'anàlisi temàtica que m'havia proposat, i que millor reflecteix les postures de política educativa dels diversos agrupaments. Cal dir, encara, que únicament estudio l'ensenyament primari i el magisteri públic.

UNA HISTÒRIA DEL FET EDUCATIU CATALÀ PARCIAL.

Encetada la recerca d'una manera ja sistemàtica, de seguida se'm va acreïxer l'interès. Sobretot en comprovar que el tema de l'ensenyament primari i de la formació de mestres a Catalunya era un tema -relativament- poc estudiat i per tant poc conegut. Aquest desconeixement, d'altra banda, i des del meu punt de vista, es tradueix en informacions orals i escrites clarament insuficients.

S'ha creat una mena de clixé que es repeteix una vegada i una altra. En síntesi, l'ensenyament primari i la seva renovació (i en grau menor l'esquema es fa extensiu a l'ensenyament secundari) sol presentar-se segons les següents pautes:

- L'escola pública (anomenada sovint "escola nacional", "escola estatal", o "escola oficial") és com una mena de nebulosa, desconeguda i menyspreada (i menspreable). Dominada, gairebé sense esclatxes, pel pensament escolar tradicional, conservador. Amb una vida anèmica i una pedagogia estantissa. Una escola pública aliena a la realitat catalana. Sota el control d'uns mestres desacreditats, sense cap preparació ni inquietud ("mes-tretites"), resignats i aclaparts pels problemes de subsistència.

- En aquest context, la renovació pedagògica de l'ensenyament primari, és un fenomen urbà (de Barcelona), que té lloc a finals del segle XIX, començaments del segle XX, fruit d'un seguit d'iniciatives privades ("Els primers assaigs de modernització de l'escola partiren de l'ensenyament particular sota la influència de l'Escola Nova..."; "I és dins aquest clima que nasqueren les primeres institucions privades que recollien les idees pedagògiques noves"; "no és estrany, per tant, que -amb excepcions de tipus individual i a tots els graus de l'ensenyament- tots els intents de renovació van partir de la iniciativa privada" (1)). Alexandre Galí mateix, significativament, a la seva magna obra Història de les Institucions i del moviment

cultural a Catalunya (1900-1936), destina més de dues-centes pàgines a "l'escola privada i als grans assaigs", i només unes cinquanta a "l'aportació dels mestres oficials" (2).

- Aquestes iniciatives privades renovadores són promogudes per mestres o "pedagogs" (alguns d'ells, en efecte, es vanen explícitament de no posseir cap titulació) que participaven de les inquietuds "regeneracionistes" de la burgesia catalana i catalanista. O sigui, en clar paral·lelisme amb el procés d'articulació del catalanisme polític conservador. Aquestes escoles privades renovadores ("escoles d'assaig") es distingueixen nítidament de les escoles particulars "de pis" o "mercantilistes", i de les escoles religioses o "congregacionistes". Són escoles minoritàries, marcadament "classistes", i excepcionals -tant per les condicions en què desenvolupen la seva activitat, com pel que representen numèricament-.

- En tot cas, l'aportació dels mestres públics a la renovació pedagògica és considerada excepcional i a títol individual. Merament complementària. Escriu A. Galí: "... amb el necessari complement del que els mestres públics privadament havien començat a renovar" (3).

- Aquestes iniciatives privades estaven condemnades totes al fracàs. Però, a partir del 1908, troben recolzament en les institucions públiques autònomes (recordem que la Lliga ocupa el poder als Ajuntaments, especialment el de Barcelona, a les Diputacions i és hegemònica a la Mancomunitat de Catalunya). Així, doncs, els capdavanters de les escoles d'assaig s'integren a aquestes Institucions promovent una sèrie d'iniciatives de renovació pedagògica. Amb tot, el catalanisme conservador considera l'escola pública general ("oficial" o "estatal") com a ineficaç i aliena. Per això intenta crear una xarxa d'escoles públiques, depenents de les institucions autònomes, paral·lela a la xarxa pública de l'Estat (per exemple, escoles del Patronat de l'Ajuntament de Barcelona). Aquestes escoles eren excepcionals. Tanmateix, aquesta migrada xarxa sol presentar-se com a modèlica i com a creadora de l'autèntica escola pública catalana.

- Idèntica línia argumental sol orientar la història de l'ensenyament primari a Catalunya durant el període de la Segona República. Evidentment, la Segona República, amb l'hegemonia del catalanisme reformista, obrí una perspectiva nova a l'ensenyament. Hi hagué, certament, una major preocupació per l'escola pública. Però la Generalitat Republicana no aconseguí incidir sobre la xarxa escolar general prou decisivament. Només aconseguí la creació d'algunes insitucions educatives minoritàries i amb condicions extraordinàries. Aquestes institucions s'han magnificat, sense recordar el seu caràcter d'excepcional (Escoles del Patronat de l'Ajuntament de Barcelona, Institut-Escola, Escola Normal de la Generalitat,...).

- L'estereotip que s'ha creat respecte a les Escoles Normals de Catalunya és, encara, molt més simplista i poc matisat. No deixa de ser significatiu el tractament que E. Fontquerni i M. Ribalta donen a "Ensenyament normal" a la GEC i a Ictineu ("Diccionari de les Ciències de la Societat als Països Catalans"). Concretament, escriuen a Ictineu:

"3. Ensenyament normal. La formació de mestres, tasca ineludible per a l'establiment d'un ensenyament primari digne, no fou tingut en compte fins ben entrat el segle XIX, quan, per iniciativa de l'Estat, es creà el 1846 la primera Escola Normal de Barcelona. Aquest centre, convertit en subministrador burocràtic de títols, no millorà gaire la situació anterior. Quan el 1906 Joan Bardina creà la seva Escola de Mestres s'introduïren per primera vegada els corrents pedagògics estrangers... L'Escola Normal de la Generalitat fou la prestigiosa institució de curta durada d'on dortiren els mestres que endegaren moltes de les escoles del CENU" (4).

La impressió dominant, doncs, és que les Escoles Normals ("oficials") foren mers centres burocràtics. També en aquest àmbit, la renovació pedagògica cal atribuir-la exclusivament a iniciatives privades barcelonines, estintolades pel catalanisme, (Joan Bardina) i, ja més avançat el segle, a Institucions autònomes (Escola Normal de la Generalitat).

Encara és més explícita la valoració que de les Escoles Normals de Catalunya fa Alexandre Galí:

"L'any 1900, i encara més lluny, les escoles normals d'Espanya eren institucions típicament del segle XIX. No havien anat molt més enllà de l'empenta que els donaren els primers creadors, Montesinos, Calderera, etc., i, en canvi, se'ls havia esbravat l'esperit i l'entusiasme juvenívol que aquests duïen. (...) Ni en les normals de mig segle passat, ni en les de l'acabament de segle, ni en les de començament del segle XX, ni en les d'ara, hom no deixa mai de trobar-hi una certa informació i a voltes molt al dia. Però aquesta informació o aquesta ciència, és tan deslligada de la realitat viva, tan abstracte, tan de pura imitació verbal i interpretada a voltes d'una manera tan singular, que resulta un producte que no té res a veure amb els productes que circulen pel món...

En la influència que les escoles normals de l'Estat han exercit a Catalunya podríem fer comprovacions curioses. És possible que en els primers temps de les normals... aquestes institucions actuessin aquí amb no gaire diferència del que actuaven arreu d'Espanya. Però a mesura que Catalunya anava recobrant-sé i creant un esperit propi les normals anaven quedant com un cos mort dins la vida nacional catalana,... (...) Malgrat el pas per ella d'algun professor català, l'escola normal -la dels nois i molt més la de noies- ha estat completament impermeable a tota la vida local, la qual cosa, ajuntada a la deformació característica de la seva ciència, ha anat fent que a mesura Catalunya era més recobrada i més vivent i activa, l'escola normal fos més estantissa, més oficialment resclosida i a la vegada més estrafolària. Però era ella l'única expenedora de suficiència...

La cosa més sorprenent, doncs, era que d'aquesta mena d'escoles normals sortissin mestres que valguessin una mica... (...) Mai amb tanta raó com amb les escoles normals espanyoles,..., no aplicariem el precepte evangèlic: Mireu els seus fruits! Quines són les recerques originals, els estudis, els llibres que comptin dels professors de les escoles normals? On són les memòries, els annals, les monografies, les revistes de les normals espanyoles?... Finalment, quina és la normal d'Espanya que s'ha significat per alguna cosa, que ha tingut algun caràcter, que ha deixat produir i créixer alguna personalitat? Totes iguals, uniformades, tallades amb tiralínies, totes acaben per acorrugar-se en la mateixa grisor" (5).

ALGUNS APUNTS CRÍTICS.

El que primer va preocupar-me, lògicament, fou el d'intentar esbrinar fins a quin punt aquests esquemes, potser un xic massa simplificats, responien a la realitat. Perquè, en definitiva, els que defensàvem una (i única) escola pública catalana ens trobavem sense acreditació històrica -per dir-ho ras i curt-.

Sortosament ben aviat vaig poder intuir que aquest esquema era molt parcial, i fins sectari. Caldria cercar la causa d'aquesta distorsió, segurament, en els condicionaments en què s'han hagut de moure els historiadors de la Catalunya contemporània, massa implicats (necessàriament implicats) en un context defensiu i reivindicatiu. De tal manera que, a parer meu, es produeix el contrasentit de què fins i tot pedagogs i historiadors de l'ensenyament progressistes recullen molts dels tics d'una visió escolar propera als plantejaments del catalanisme conservador.

Qui primer em va ajudar a resituar el tema va ser Josep Pallach, amb la seva tesi doctoral Els mestres públics i la reforma de l'ensenyament a Catalunya. Certament, J.Pallach desarticula bona part del clixé, en demostrar que "en els orígens d'aquest impuls (de renovació pedagògica) a Catalunya no hi ha únicament "iniciatives privades". Hi ha també -i hi és anteriorment- el gran esforç d'un grup de mestres públics..." (6).

D'altra banda, en una lectura atenta de la complexa obra d'Alexandre Galí hi descobríem matisos interessants i suggerents. Arribava a la conclusió que A. Galí no pogué silenciar la realitat que va conèixer, però que -en canvi- era massa ideòleg com per no fer-ne una interpretació global favorable a uns ben determinats pressupòsits. Sigui com sigui, en les magnífiques pàgines dedicades als mestres públics, Alexandre Galí obra hipòtesis de treball que em semblen molt clarificadores. En efecte, subratlla, amb gran perspicàcia, l'error

enorme del catalanisme polític de tenir "interès a desconèixer" l'escola i el magisteri públic. Aquest desconeixement generà una sèrie d'errors i una gran desconfiança entre els mestres públics respecte a les Institucions autònomes. En efecte, "posat el catalanisme públic i privat a refer els quadres de la nostra cultura, els mestres quedaven compresos en el menyspreu general que desvetllaven les organitzacions de l'Estat" (7). El catalanisme conservador, a més, va emprendre la línia d'afavorir l'ensenyament tècnic professional (en coherència amb la visió pròpia d'una burgesia industrial) i l'ensenyament "elitista", "com si es menyspreés la cultura primària i els qui la practicaven". La Diputació de Barcelona i la Mancomunitat "van cometre errades lamentables entre elles la menysvaloració per ignorància de la tasca que realitzaven aquells mateixos per els quals es treballava (els mestres públics), i com a seqüela d'aquesta errada la pretensió petulant d'innovar-ho tot com si fins aleshores no s'hagués fet res de bo" (8). I així, quan l'any 1913 es va crear el Consell d'Investigació Pedagògica, el magisteri públic "fou l'únic que no va ésser tingut en compte". Lògicament, Alexandre Galí que coneixia bona part del magisteri català, fa l'elogi de la tasca portada a terme pels mestres públics.

En canvi, discrepo força de la interpretació que en fa Alexandre Galí de tot plegat. Ell també cau en el parany d'incloure "en el menyspreu general", que li desvetllen "les organitzacions de l'Estat", l'escola pública. I així, segons ell, els mestres públics foren bons mestres a pesar de ser públics ("oficials", segons la seva nomenclatura). Diu: "... per això, quan es produí la singular sacsejada de darreries de segle, els mestres -especialment els de les escoles oficials catalanes- no hi foren sords, i malgrat el llast inevitable de llur inclusió en la màquina burocràtica de l'Estat, no van deixar de reaccionar i de respondre" (9). En definitiva, per a ell, l'eix de la renovació continua passant per les escoles privades d'assaig. I els mestres públics, l'aristocràcia dels mestres públics, són salvats per l'autenticitat "racial", o

perquè són exponents de "la mentalitat catalana autèntica" i "fent honor a la raça".

Aquest factor, la "mentalitat forastera" pròpia de "les organitzacions de l'Estat", contraposat a la "mentalitat catalana autèntica", és el que explica la valoració negativa que Alexandre Galí fa de les Escoles Normals. Les Normals no rutllen perquè hi predomina la mentalitat espanyola, una mentalitat que "deforma" la ciència. Per tant, la ciència tramesa per les Normals "és deformada", és "pura imitació verbal", deslligada de qualsevol realitat.

Per això el panorama és especialment negatiu en referir-se a les Normals catalanes. Hi ha una mena de llei o axioma: com més es catalanitza Catalunya, "com més recobrada, i viva i activa Catalunya", "més estantissa, més resclosida, més estrafolària" l'activitat de les Normals. L'origen d'aquesta mena de llei ens la descobreix el mateix A. Galí: la ja esmentada "deformació de la ciència pròpia de la mentalitat espanyola", i l'aïllament i impermeabilització de les Normals respecte a la realitat viva local. De tot plegat se'n deriva una conclusió: cap Normal catalana no s'ha significat per res, cap ha deixat produir i créixer alguna personalitat, totes són pura grisor. I aleshores, ¿cóm s'explica que d'aquests centres sortissin alguns mestres valuosos ("que valguessin una mica", diu A. Galí)? La contradicció aparent se salva recorrent novament a la capacitat "racial": "Devia ésser per aquesta aptitud que els nostres mestres arribaven (o arriben) a treure substància d'alguna cosa més eixuta i esquerpa que les penyes, o sigui, les càtedres de les escoles normals".

D'altra banda, l'aïllament i impermeabilització de les Normals catalanes ¿a què era deguda? Potser a què els professors d'aquests centres no eren catalans? Alexandre Galí admet "el pas per ella d'algun professor català". Adonem-nos del matís; els professors catalans "hi passen", per les Normals. Ara bé, en estudiar el professorat de la Normal gironina, ens

trobarem amb la sorpresa de que la gran majoria eren catalans; només excepcionalment n'hi ha algun de no català, i encara ocupant càtedres no massa significatives. No només eren catalans, sinó que majoritàriament eren fills de les comarques gironines.

Certament, Alexandre Galí admet matisos i diu que alguns professors representaven "un cert aire de renovació". Però el prejudici resta en peu: se salven gràcies a la seva innata catalanitat. La formació rebuda a Madrid més aviat és "el germen de la seva possible momificació". Perquè A. Galí desqualifica sistemàticament el "misticisme laic" de la Institución Libre de Enseñanza, i -més en general- tot el que prové de la "mentalitat espanyola". Aquestes idees apareixen molt ben definides en parlar de l'Escola Normal de la Generalitat:

"Els homes que la van concebre i realitzar eren progressistes, un producte una mica tardà del còctel d'idees procedents del segle XVIII i cristallitzades a Espanya durant el segle XIX amb una barreja una mica incongruent,..., suggestions i influències malpaïdes de radicalisme, liberalisme, aufklärung i idealisme. (...) Tot això,..., no era de font catalana. (...) Per sort, a l'Escola Normal de la Generalitat, per dins de les idees i tendències apreses, hi havia els homes, catalans com hem dit la gran majoria d'ells, amb el seu seny racial indesmentible ... Era la que podríem anomenar catalanitat racial de la majoria de professors. Era una catalanitat que hurlait,..., amb la cultura apresada i sobreposada i per això hom podia esperar que la manca de concreció en els continguts ideològics de la Normal podia quedar salvada per la íntima personalitat racial dels professors" (10).

Respecte a les síntesis divulgadores d'E. Fontquerni i M. Ribalta només assenyalaré que em sembla excessiu, des de tots els punts, reduir la història de les Normals catalanes i dels Països Catalans, a una referència breu a la Normal de Barcelona. D'altra banda, és segur que la Normal de Barcelona va ser un centre merament "subministrador burocràtic de títols"? No tinc dades suficients per desmentir-ho rotundament. Però

algunes notícies m'inclinen a matisar -mínimament, si voleu- la contundència aclaparadora del judici. Per exemple, el fet que l'Escola Normal de Barcelona fos fundada, l'any 1846, per Laureà Figuerola. O el fet que l'any 1849 fos dirigida per Odó Fonoll, "entusiasta propagador de nostre idioma". Tampoc cal oblidar que en foren professors Antoni Gavaldà i Alejandro de Tudela, dels quals fa grans elogis Alexandre Galí. En definitiva, em sembla que les síntesis publicades a GEC i Ictineu són, com a mínim, poc serioses i apriorístiques (11).

Aquestes notes crítiques em portaren a la convicció de què els tòpics establerts respecte a l'ensenyament primari i a les Escoles Normals mereixien una anàlisi aprofundida. Em sembla que la història del magisteri públic i de les Escoles Normals catalanes pot ser molt més matisada, menys grollera. I, sobretot, vista des d'uns paràmetres força diferents a com ha vingut essent analitzada. Per això, la investigació que presento intenta resituar aquesta història a partir d'unes hipòtesis diferents.

LES HIPÒTESIS DE LA INVESTIGACIÓ.

La present investigació parteix de la hipòtesi, exposada àmpliament per J. Pallach, de què la renovació pedagògica a l'ensenyament primari a Catalunya va ser iniciada al segle passat per mestres públics (en una cronologia encara no prou ben definida), mestres d'escoles rurals.

Aquest moviment de renovació i reforma de l'ensenyament primari té, a Girona, un caràcter força definit. D'una banda parteix de l'experiència escolar, molt més que no pas de teories pedagògiques. La pràctica escolar, confrontada amb la d'altres companys, és a la base de la reflexió, d'ella parteix i a ella retorna. Per això es creen àmbits d'intercanvi i associacions que propiciïn, en un clima de companyonia, l'auto-formació professional permanent. D'altra banda, però, el magisteri públic gironí no es despreocupa de la problemàtica professional i de la política educativa general. Ben al contrari, l'associació del magisteri assumeix sovint comeses reivindicatives i participa activament en la definició del marc ideològic educatiu. Aquests enfocament són vistos com dos aspectes d'un únic repte: la dignificació de l'escola primària i del magisteri públic. Com dos aspectes que es complementen. En efecte, els mestres només aconseguiran dignificar l'escola pública si reeixien de convèncer que la seva tasca era socialment útil i imprescindible, i per a això calia preparació professional. Però, simultàniament, calia que l'ensenyament primari fos valorat socialment per a poder aconseguir millores professionals. En tot cas, ells creien en l'escola com a eina per a reformar la societat. O sigui, en la cultura com a possibilitat de promoció popular. Potser amb una càrrega de confiança excessiva en el poder transformador de l'escola primària. Pagant tribut, en definitiva, a l'idealisme pedagògic (idealisme pedagògic del qual foren tributaris, d'altra banda, bona part dels dirigents republicans).

Aquest moviment de renovació de l'ensenyament primari va tenir continuïtat al llarg del període que estudio. De tal manera que no pot ser considerat de cap manera com un mer complement a la tasca portada endavant per les escoles privades "d'assaig" de Barcelona. Certament, el moviment gironí no sobresurt pas per haver generat grans innovacions pedagògiques, sinó per la tasca diària d'autoformació i de millorament de la pràctica escolar, gens espectacular però força eficaç (a desgrat de no comptar amb gaire recolzament institucional), i per la seva apertura als corrents pedagògics contemporanis. En definitiva, resta clar que Girona (com tampoc Catalunya, en general) no va tenir grans "pedagogs", però pot enorgullir-se -en canvi- d'haver tingut molts bons mestres.

El moviment de renovació endegat i gestionat pel mateix magisteri públic gironí fou un moviment ampli, que implicà -en un sentit o en un altre- a bona part dels mestres de les comarques gironines. D'altra banda, anà evolucionant conforme a les exigències sempre renovellades de la societat, de tal manera que s'inserí plenament en un context polític i ideològic més ampli que no l'estrictament professional. De fet, des de finals del segle XIX, l'educació esdevingué un dels principals temes del debat polític. A aquests debat els mestres hi participaren intensament, des d'opcions ideològiques plurals -com era lògic-. El magisteri gironí, doncs, no era un clos tancat i monolític.

Amb tot, la gran majoria dels mestres creien que era necessària la unió del magisteri públic en un programa i una Associació única, per sobre de les normals discrepàncies. Calia aquesta unió per a poder encarar-se eficaçment a la desatenció de l'Estat envers l'ensenyament primari. A desgrat del pluralisme polític i ideològic, es va salvaguardar en general la unitat associativa del magisteri. Només un sector minoritari del magisteri, de tendència integrista, qüestionà aquesta unitat. En tot cas, la qüestió religiosa (amb totes les seves

connotacions i derivacions) va ser el tema clau de la política educativa durant el període.

L'element més significatiu que donà cohesió al magisteri gironí fou la concepció de l'escola pública com a única escola popular, única on no es produïen discriminacions o diferències en raó de l'extracció social dels alumnes. D'aquí (i també per raons professionals) que els mestres públics defensassin aferrissadament l'escola pública enfront de l'escola privada (i més concretament enfront de l'escola "congregacionista"). Per això, encara, el magisteri gironí es mostrà molt reticent davant la pretensió de crear una xarxa d'escoles públiques paral·lela, o amb condicions privilegiades, i defensa l'existència d'una única xarxa escolar i d'un únic cos de magisteri públic al qual cal ingressar-hi segons un únic sistema de selecció, sense excepcions.

Davant la política "elitista" i discriminatòria del catalanisme conservador s'acreixeren els malentesos i les friccions. El catalanisme conservador va deixar-se enlluernar per una política de prestigi, ofuscat pel prejudici de considerar l'escola pública com una organització ineficaç i merament "oficial". El desconeixement i menyspreu manifestat pel catalanisme conservador vers l'escola pública generà una fonda reticència entre els mestres respecte l'autonomia escolar, especialment la municipal. Amb tot, el magisteri gironí evolucionà cap a postures cada cop més definides en l'assumpció de la realitat cultural catalana i cap a actituds clarament catalanistes.

El magisteri gironí, a més, comptà amb una sèrie de mestres de gran prestigi, reconeguts d'una manera espontània com a capdavanters del moviment. Aquests capdavanters, majoritàriament, mostraren una clara simpatia pels plantejaments educatius de l'esquerra. D'altra banda, aquests mestres anaren assumint càrrecs de més responsabilitat i incidència, tant a nivell provincial com a nivell nacional. Els afanys de renovació,

nascuts espontanis, tendiren a confluïr amb altres iniciatives similars sorgides un xic arreu de Catalunya, fins a constituir un moviment més articulat. Sigui com sigui, molts dels mestres capdavanters de Girona foren cridats per les Institucions barcelonines. Noves promocions ("generacions"), però, amb nous plantejaments més radicals, i amb la promesa de nous capdavanters, anaren prenent el relleu.

Cal insistir en què les escoles privades "d'assaig" i les entitats educatives creades per Institucions autònomes van concentrar-se bàsicament a Barcelona. Per tant, difícilment aquestes experiències poden definir el conjunt de la història de l'ensenyament a Catalunya. El fenomen de Barcelona apareix com un fenomen excepcional; una "excepció" amb un pes específic (demogràfic, polític, etc.) obvi, que no volem menystenir. No es tracta pas de plantejar un contenciós Barcelona-resta de Catalunya, perquè malgrat tensions i deferències, cal una visió global de la història de Catalunya, en què les situacions plurals s'integrin en un tot coherent. Precisament perquè cal aquesta visió total, sembla absolutament imprescindible de tenir present la realitat de tot Catalunya. Les hipòtesis que he exposat fan referència a les comarques gironines, però crec que la situació gironina és generalitzable, amb els matisos i particularitats que calguin, a tot l'àmbit català (amb l'excepció, potser, de la ciutat de Barcelona i la seva rodalia).

Respecte a l'Escola Normal gironina, em sembla que les seves cròniques deficiències materials i la migradesa dels seus enfoc pedagògics són un reflex del menysteniment amb què les Institucions públiques consideraven l'ensenyament primari. D'altra banda, la reobertura de la Normal gironina coincidí amb la implantació del nou Pla d'Estudis (Pla 1914), que representa un millorament notable d'enfocament pedagògic i professional. A Girona van crear-se uns Claustres amb professorat relativament ben preparat, i il.lusionat. D'altra banda, aquest professorat era majoritàriament català i molt lligat a l'ensenyament primari. De manera que l'Escola Normal participà

de les inquietuds renovelladores que somovien bona part del magisteri. Per tant, enfront del tòpic de la Normal com a mer centre subministrador de títols, aïllat de l'entorn i impermeable als debats de política educativa, crec que, amb tots els defectes obvis que no cal amagar, l'Escola Normal gironina (més la de mestres que no pas la de mestresses) estigué fortament imbricada en la societat, participant -i fins protagonitzant- en les polèmiques educatives. I com a centre professional acomplí prou notablement la seva funció.

Encara cal afegir que, si bé és veritat que el nou Pla Professional del 1931 va ser un revulsiu important i un repte per a les Normals, també ho és que va endegar-se sense una correlativa millora de les condicions materials i de medis. Per tant, els objectius del nou Pla només s'aconseguien parcialment. D'altra banda, no va haver-hi temps material per a assimilar aquestes noves orientacions. En el cas de Girona, a més, no podem oblidar el trasllat a l'Escola Normal de la Generalitat de dos dels professors més prestigiosos i preparats. Amb tot, l'aplicació del nou Pla d'Estudis, a Girona, fou relativament eficaç.

També en aquest aspecte haig de subratllar que la recerca es cenyeix a les Normals gironines, però que crec que les conclusions, servanda servandis, són extrapolables a les altres Normals de Catalunya.

Encetem, doncs, la tasca d'exposar la recerca i així poder constatar si aquestes hipòtesis són prou sòlides i convincents.

a Girona, el 10 de gener del 1984.

NOTES A LA INTRODUCCIÓ

- (1).- Cfr. Jordi Monés, a "Ensenyament", Ictineu, Diccionari de les Ciències de la Societat als Països Catalans, Ed. 62, Barcelona, 1979; i Jordi Cots, a "Pedagogia", ibidem. I Jordi Monés, El pensament escolar i la renovació pedagògica a Catalunya, (1833-1938), Ed. La Magrana, Barcelona, 1977, p.53.

Per si em restava algun dubte sobre aquest tòpic, i per esbandir qualsevol escrúpol respecte a si no simplificava massa l'esquema darrerament he pogut llegir a Vida Escolar ("nueva etapa", nº 223, 1983), o sigui a una revista de la "Dirección General de Educación Básica" del "Ministerio de Educación y Ciencia", distribuïda gratuïtament a totes les escoles, i en relació als moviments de renovació pedagògica: "CATALUÑA: (...) -L'Associació de Mestres "Rosa Sensat"- El pasado lejano. En Cataluña, la renovación pedagógica tiene una larga tradición. A comienzos del siglo XX, empiezan a manifestarse las influencias de las nuevas corrientes pedagógicas. Hay que señalar que la mayor parte de los movimientos de renovación pedagógica en Catalunya han tenido estrechos lazos con la defensa y la enseñanza de la lengua catalana. No tiene nada de extraño, por lo tanto, que las nuevas ideas que se extendían por Europa se plasmaran en Catalunya en una institución, la "Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana", fundada en 1899 y disuelta en 1939, en que renovación pedagógica y defensa de la lengua iban estrechamente unidas. Dicha institución promovió la enseñanza en catalán y la edición de textos escolares. Al amparo de la "Associació" fueron creadas escuelas experimentales, que tuvieron un gran prestigio en su tiempo: el Col.legi Sant Jordi (1898), el Col.legi Mont d'Or (1908) el Nou Col.legi Mont d'Or (1913), la Escola Blanquerna (1924), todas de Barcelona, la Escola Vallparadís de Terrasa.

Siguiendo el modelo de la Escuela Moderna, fueron creadas diversas escuelas racionalistas, de carácter laico, con un programa muy avanzado. Por su parte, el Ayuntamiento de Barcelona, a través de la Comisió de Cultura (1916), ... Gran importancia tuvo para la renovación pedagógica en Catalunya, la Mancomunitat... etc.". Bé, tot el text és una autèntica perla de "barcelonisme selectiu".

Respecte a la tria "intencionada" de la nomenclatura escolar apporto només un text que crec extraordinàriament clarificador. És una de les conclusions de les "III Jornades Estatals d'Escoles d'Estiu i Moviments de Renovació Pedagògica": "El concepte d'escola pública com a objectiu a assolir està molt despert en tots els grups participants. L'escola pública amb tot el que hi ha sota d'aquesta formulació està encara molt lluny de l'actual realitat escolar espanyola i per tant l'eslògan és mobilitzador per a tothom que pretengui millorar l'ensenyament d'una manera general. Això ens ha fet reflexionar en la importància de no relativitzar l'expressió i guardar-la amb tot el seu primitiu significat. Utilitzar el concepte per a les actuals escoles de la Generalitat no s'entendrà aquí ni a fora i, per tant, ajuda a confondre i a desmobilitzar" (Cfr. Perspectiva Escolar, nº 54, abril, 1981, p.59). Sortosament, en redactar lleis no es fan aquests malaberrismes semàntics, i es defineixen els centres públics com "aquellos cuyo titular sea un poder público" i són privats "aquellos cuyo titular sea una persona física o jurídica de carácter privado" (Cfr. Projecte de "Ley Orgánica del Derecho a la Educación. (LODE), art. 10).

- (2).- Cfr. Alexandre Galí, o.cit., llibre II, (1ª, 2ª i 3ª Parts). Recordem l'estructura de l'obra en la part dedicada a l'ensenyament privat:
- I.- L'escola privada i els grans assaigs (P. Iª, pp. 21-224).
 - II.- L'aportació dels mestres oficials (P. I, pp. 227-284).
 - III.- L'obra de la Diputació de Barcelona i de la Mancomunitat de Catalunya (P. II, pp.11-81).
 - IV.- L'obra de l'Ajuntament de Barcelona (P. II, pp.85-256).
 - V.- L'obra de la Generalitat (P. III, pp. 9-52).
 - VI.- L'acció de l'Estat (P. III, 55-65).
 - VII.- Protecció de Menors (P. III, pp. 69-144).
 - VIII.- Síntesi del Moviment Montessorità a Catalunya (P. III, pp. 147-160).
 - IX.- Les construccions escolars fora de Barcelona (P. III, pp. 163-169).
 - X.- L'escola privada a Barcelona (P. III, pp. 173-180).
 - XI.- L'ensenyament dels anormals (P. III, pp. 183-193).
 - XII.- Balanç d'adquisicions tècniques. Doctrina pedagògica. (P. III, pp. 197-222).
- (3).- Cfr. A. Galí, ob. cit., P. II, "Ensenyament primari", 1ª part, p. 13.

- (4).- Cfr. ob. cit., I a la GEC, hi llegim: "Això no obstant, cal cercar els primers intents seriosos d'ensenyament normal dins l'àmbit de la iniciativa privada: L'Escola de Mestres de Joan Bardina...".
- (5).- Cfr. A. Galí, ob. cit., L. II, "Ensenyament primari", 3ª Part, pp. 57 i ss.
- (6).- Cfr. Josep Pallach, Els mestres públics i la reforma de l'ensenyament a Catalunya, Ed. CEAC, Barcelona, 1978, p. 21.
- (7).- Cfr. A. Galí, ob. cit., L. II, "Ensenyament Primari", 1ª Part, p. 274. En unes pàgines anteriors (p. 227) escriu: "Ni polítics, ni pedagogs, ni literats, ningú no es girava cap a l'escola pública, com no fos per a menysprear-la com un estri gairebé inútil. Error gravíssim que va trigar molts anys a ésser rectificat i que encara, en certes figures de primera línia, l'any 1936 no ho era del tot. (...) Aquest mestre del segle XIX que havem trobat exercint el magisteri amb veritable religiositat tant a l'escola pública com a certes escoles privades, va legar al segle XX en els quadres de l'escola oficial cada dia més refermats, una veritable aristocràcia que la gent no coneixia i, el que és més greu, que la política catalanista, en pugna amb tot el que feia olor de centralisme, tenia interès a desconèixer, considerant, potser, incompatible el sentiment de catalanitat i el servei de l'Estat en una carrera tan sotmesa com la del magisteri".
- (8).- Cfr. A. Galí, ob. cit., L. II, 1ª Part, p. 274: "Els mestres se sentien molestats per la política de les élites, que seguia la Lliga amb el seu capdavanter Josep Puig i Cadafalch. (...) L'errada va ésser,..., constituir en dogma el principi de la cultura superior, com si es menyspreés la cultura primària i els qui la practicaven". I Ibidem, 2ª Part, p. 11.
- (9).- Ibidem, L. II, 1ª Part, p. 12.
- (10).- Ibidem, L. II, 3ª Part, p. 27-29.
- (11).- Veg. a Ictineu, l'article de F. Artal, "Figuerola i Ballester, Laureà",: "Els seus estudis sobre pedagogia li permeteren de formar, el 1846, l'Escola Normal de Barcelona, que regentà durant un any...". També, Jordi Verrié, Continuïtat Pedagògica Catalana durant els segles XVIII i XIX, Col.1. El Tremp, 11, Barcelona, 1981, p.69.

CAPÍTOL I

ELS PRECEDENTS

(L'ENSENYAMENT PRIMARI A GIRONA AL S.XIX)

CAPÍTOL I: ELS PRECEDENTS

(L'ENSENYAMENT PRIMARI A GIRONA AL S.XIX)

En aquest capítol pretenem, en una visió ràpida i necessàriament fragmentària, situar el període objecte de la nostra tesi en un marc temporal més ampli. En definitiva, referir-nos a l'ensenyament primari a les comarques gironines al s.XIX i primers quinze anys del s.XX. Són uns precedents que en funció de la nostra tesi, ens sembla absolutament necessari esmentar. Val a dir que és un tema encara en bona part inèdit, i per això sovint el nostre treball cal assumir-lo més com un inventari d'hipòtesis que no pas d'afirmacions rotundes i definitives.

1.GRAN RETARD EN L'ESCOLARITZACIÓ A GIRONA

Durkheim afirma que "els sistemes d'educació depenen estretament del conjunt de causes històriques en què estan immersos"(1). És prou sabut, doncs, i no cal insistir-hi, que l'escolarització formal i generalitzada és un fenomen que cal relacionar necessàriament amb la formació de l'Estat Modern, fruit -al seu torn- de les profundes transformacions econòmiques i socials de la Revolució Industrial (2).

Per això mateix, la debilitat de la industrialització a l'estat espanyol i les grans dificultats per articular un Estat Modern, repercutiren a l'hora d'establir un ensenyament primari modern.

De fet, fins el 1834 no es donen els primers passos serio-

sos per organitzar un ensenyament primari adient a les noves coordenades socio-econòmiques i ideològiques, i encara, aquests primers passos, es faran més en el camp legislatiu que no en la transformació real de l'estructura educativa. Fins el 1834, i fins i tot bastant més enllà, perdurava el règim d'ensenyament heretat del s.XVIIIè., o sigui un règim bàsicament de tipus gremial: mestres més o menys preparats, contractats pels municipis, escoles conventuals,...

Diguem que el 1834, gràcies a la influència de Pablo Montesinos, que havia estat a Anglaterra, s'inicia a l'Estat espanyol l'esbós, tardà, d'una sistematització de l'ensenyament. Val a dir que la política educativa es va moure gairebé únicament en uns paràmetres doctrinaris, legalistes i uniformistes. Les peces claus de la sistematització de l'ensenyament primari foren: 1) La creació de l'Escola Normal; 2) La formació del Cos d'Inspectors, i 3) La llei d'Instrucció Pública de Moyano (9 de setembre, 1857). Amb aquestes peces es posaren les bases legals de l'edifici escolar modern. Comportaven una certa secularització de l'ensenyament, i recursos de control polític. Amb un transfons conservador, perquè jerarquitza rígidament els graus educatius: prima l'ensenyament Secundari (els Instituts) com a forma d'ascensió i consolidació dels grups socials dominants, minoritaris, i -en canvi- descuida força, a la pràctica, l'ensenyament primari, l'ensenyament destinat a la gran majoria de la població. Sobretot perquè els pressupostos no s'adeien gens a les preocupacions legislatives. La llei Moyano solventava el problema pressupostari d'una manera ben simple: l'ensenyament primari aniria a càrrec dels municipis; l'ensenyament secundari a càrrec de les Províncies (Diputacions); i l'Estat només es feia càrrec de les Universitats.

Així, la insuficiència de l'Estat fa recaure el pes econòmic del manteniment de l'escola primària sobre els Ajuntaments, tot reservant-se, això sí, el poder legislatiu i de control. Aquesta dependència dels mestres, dels Ajuntaments, creà greus problemes i deixà un pèssim record entre els mestres.

Per suplir els greus dèficits de l'Estat i de les altres Institucions públiques naixeren les múltiples escoles privades.

Aquestes escoles privades foren regides o per persones particulars (les anomenades escoles de pis) abundants a les grans ciutats, i molt especialment a Barcelona, o per congregacions religioses. En efecte, des del 1844, i sobretot a partir del Concordat del 1851, s'inicia una penetració en l'ensenyament de les escoles congregacionistes, sobretot femenines. Algú ha parlat, amb prou justícia, d'un procés de nova "amortització", en un camp de gran incidència com és el camp educatiu. Aquest procés s'aguditzarà amb la Restauració i aleshores afectant sobretot l'ensenyament secundari, d'on sortiran les futures classes dirigents.(3)

Algunes dades referides bàsicament a l'any 1860 ens poden il·lustrar el que hem dit. A l'estat espanyol el curs 1859-60, sobre un total de més de 2.500.000 nens en edat escolar, hom calcula que només assistien a escola -i encara amb irregularitat, ben sovint- 1.024.882 escolars. Les escoles públiques -depenents majoritàriament dels Ajuntaments- eren 18.260; i les privades 3.800. Hi havia a prop de 22.000 mestres; però no arribaven a 1.500 els que posseïen el títol Superior; i un 37% no tenien cap qualificació oficial a desgrat del que establia la llei (4). Cal dir que, d'altra banda, els locals escolars eren absolutament inadequats: "Uno de los puntos en que...están más atrasadas nuestras escuelas, es el de los locales, que rara vez corresponden a su objeto, siendo estrechos, sucios, mal dispuestos y sin el ajuar conveniente" (5)

A la província de Girona la situació era especialment negativa. Ben cert que podem posar en dubte la fiabilitat de les dades que posseïm, però no deixen de ser un punt de referència i una certa aproximació a la realitat.

En aquest sentit és especialment útil de recordar les estadístiques publicades per Pascual Madoz al seu famós Diccionario:

P.Judicial	nºAjunt.	Població	Alumnes assistents		Total
			Esc.Públiques	Privades	
La Bisbal	40	37.674	847	76	923
Figueres	90	51.277	954	482	1.436
Girona	108	35.441	220	268	488
Olot	61	24.834	573	--	573
Ribes	70	18.618	241	--	241
Sta.Coloma de F.	53	20.225	229	108	337
Totals	422	194.072	3.064	934	3.998

Total Escoles	MESTRES		ESCOLES		Llogat
	amb títol	sense títol	Amb edifici propi		
13	10	3	3		10
20	14	6	1		19
8	7	1	3		5
8	5	3	2		6
4	3	1	2		2
8	8	-	2		6
61	47	14	12		49

ESCOLES		SUPERIORS		ELEMENTALS		COMPLETES		EL.INCOM.
Públiques	Privades	Privades	Privades	Públiques	Privades	Privades	Privades	Públiques
nens	nenes	nens	nenes	nens	nenes	nens	nenes	nens
205	--	--	--	602	40	70	6	-
514	--	--	--	483	--	427	55	2
--	--	--	--	208	12	165	103	-
282	--	--	--	291	--	--	--	-
--	--	--	--	241	--	--	--	-
--	--	--	--	229	--	85	23	-
1001	--	--	--	2.009(?)	52	747	187	2

(6)

El mateix Pascual Madoz, en comentar aquestes dades, deia: "...no nos es posible ocultar el deplorable estado de la instrucción pública en ella (a la provincia de Girona); en particular el de las mujeres, se halla completamente abandonada en los partidos de Ribas y Olot;...(...)...;...sería de desear que se fijase ya su atención sobre este asunto (el Govern) y protegiese con decisión la instrucción primaria en esta provincia teniendo presente que es la segunda en el número de las desatendidas...; y en todas las demás se advierte la instrucción primaria, mucho más atendida que en estas dos (...)"

Repetim que les estadístiques que aporta Pascual Madoz potser no són prou fiables, sobretot referint-nos a escoles privades i a la instrucció de la dona. En tot cas, les dades a base de les fonts oficials sí que ens assenyalen un cert retard i una situació no gens optimista. (7)

Insisteix en la mateixa idea Gil de Zárata, en dir que vers la meitat del s.XIX el nombre d'escoles per habitant a Girona era molt inferior a la mitjana de l'estat. En efecte, a nivell estatal hi havia una escola per 171 veïns, i a Girona la proporció era d'una escola per 266 veïns.(8)

El nombre d'alumnes a l'ensenyament primari, a Girona, era el següent:

any	nois	noies	total
1847	3.759	239	3.998
1851	7.493	809	8.302
1855	11.002	2.944	13.946
1860	12.705	5.941	18.646

Cal tenir present que la població gironina des del 1857 fins el 1900 es mantingué pràcticament estacionària (1857: 310.970 habitants; 1900:299.287 habitants) i -per tant- les dades referides a l'any 1888 són essencialment vàlides per a tot el període.

Població total: 299.702 habitants
 Població en edat escolar: 60.233
 Alumnes escolaritzats: 29.182
 Taxa d'escolarització: 48,4 %
 (9)

Pot ser il.lustratiu, i a títol d'exemple, de dir que a Olot, l'any 1863, d'un cens escolar de 725 nens, només anaven a l'escola 295; o sigui, 430 nens estaven sense escolaritzar.(10)

El nombre d'escoles era el següent:

any	escoles públiques	escoles privades	total
1847	51	10	61
1851	116	52	168
1855	177	61	238
1860	263	70	333

Els 18.646 alumnes matriculats a la província de Girona, l'any 1860 es distribuïen així:

escoles públiques:	263	alumnes: 14.672
escoles privades:	70	alumnes: 3.974

D'aquestes escoles privades, 40 eren regides per particulars i 30 eren congregacionistes (29 de nenes i només 1 de nens).(11)

Al mateix any, els mestres públics a la província eren 345 (232 mestres i 113 mestresses); i els mestres privats eren uns 50.

No podem oblidar les pèssimes condicions materials. El mateix Pascual Madoz parla de mestres "dotados insuficientemente" que s'allunyen del poble que "no les proporciona una subsistència decorosa". En aquest sentit podem aportar algunes dades.

A l'any 1851 són convocades oposicions per a les places d'Escoles de Nenes de:

Girona, La Bisbal, Cadaqués, Cassà de la Selva, Santa Coloma de Farners, i Palafrugell, totes amb sou de 2.000 rals anuals, casa-habitació, i "mensualidades de las alumnas que no sean pobres".(12)

L'any 1850 el mestre de Cassà de la Selva cobrava 2.558 rals anuals i les retribucions dels nens; però es queixava de les "vejaciones" de què era objecte per part de l'Ajuntament.

"En fin, según podemos inferir del comunicado, el Ayuntamiento desprecia, la instrucción popular".

N'era mestre, Joan Creuhet. (13)

L'any 1853 havien de ser proveïdes una sèrie d'escoles:

Per oposició: *Escoles Superiors de Nens de*
Figueres, 7.000 rals anuals, casa, sense retribucions
Olot, 6.666 rals, casa, i retribucions

Escoles Elementals de Nens de
Ger, 4.000 rals, casa i retribucions
Lloret de Mar, 3.900 rals, casa, retribucions
Vidreteres, 4.000 rals, casa, sense retribucions
Roses, 3.500 rals, casa i retribucions
Olot, pàrvuls, 4.000 rals, casa sense retribucions

Escoles Elementals de Nenes de
Figueres, dues places de nova creació, amb 4.800
 rals anuals de sou, i sense retribucions
Ripoll, 3.000 rals, i casa
Cassà de la Selva, Palafrugell, i Hostalric, totes
 amb 2.000 rals anuals, casa i retribucions.

Sense oposició:

Tortellà, Viladrau, Viladamat, Caldes de Malavella,
 i Capsec, totes amb 2.000 rals, casa-habitació, i
 mensualitats dels nens no pobres.

Bescanó, Colomers, Ventalló, Cruïlles, Pardines,
 i Sant Feliu de Buixalleu, totes amb 1.100 rals,
 casa-habitació, i mensualitats. (14)

El mateix any 1853, però, hi havia escoles amb una situa-
 ció encara pitjor. Així a la província de Valladolid es posava
 a concurs la vacant de l'escola de nens de Robladillo:

"se dan al maestro 130 rs. anuales, y por retribu-
 ción mensual 2 rs. los de conocimientos de letras,
 3 los de leer, 4 los de escribir y 5 los de contar, y
 semanalmente medio pan cada uno, y casa; por la
 secretaría de ayuntamiento 400 rs., y 200 por la
 sacristía".(15)

Per a situar aquests emoluments recordem que segons I.Cer-
 dà, per a l'any 1856, i per a Barcelona, les despeses mínimes
 vitals eren per als solters (despeses teòriques), 2.469,73

ral·s anual·s; i per als casats (amb muller i dos fills), 4.829,72 rals anual·s.(16)

Cal dir que la dependència dels mestres de les autoritats locals provocà molts malentesos i tensions, tal i com veurem més endavant. Havien de captar la benevolència dels Ajuntaments i de les Juntes Locals d'Ensenyament, encarregats de supervisar la tasca del mestre.(17)

A la ciutat de Girona, l'any 1864, hi havia les següents escoles i alumnes:

	nombre d'escoles			nombre d'alumnes		
	nens	nenes	total	nens	nenes	total
públiques	2	2	4	250	248	498
privades	6	10	16	408	493	901
Totals (18)	8	12	20	658	741	1.399

Per tot això, no pot sorprendre's que les taxes d'analfabetisme fossin a l'estat espanyol molt altes. Per a l'any 1860 hom calcula que el 85% de la població masculina i el 88% de la femenina ho era.(19)

Per a la província de Girona les xifres d'analfabetisme serien les següents (l'any 1860):

Partit Judicial		saben llegir i escriure	només llegir	analfabets
La Bisbal	homes	8.284	967	14.696
	dones	2.855	576	21.598
Figueres	homes	12.798	698	19.233
	dones	2.977	431	29.339
Girona	homes	11.219	952	22.057
	dones	2.473	660	29.704
Olot	homes	5.467	472	17.396
	dones	1.134	331	21.508
Puigcerdà	homes	4.247	746	9.661
	dones	1.156	409	14.187
Sta.Coloma	homes	6.326	666	19.898
	dones	1.877	479	23.681
Totals	homes	48.341	4.501	102.941
	dones	12.472	2.886	140.017
TOTALS		60.813	7.387	242.958
Percentatges	homes	31%	3%	66%
	dones	8%	2%	90%
TOTALS (20)		20%	2%	78%

J.Botet i Sisó considera que els analfabets a la província de Girona, l'any 1900 eren 176.911, dels quals descompta uns 36.719 menors de 5 anys, per concloure que un 53,29% de la població adulta era analfabeta.(21)

L'any 1913, encara, un 45% dels reclutes gironins no sabia escriure, sobre el 36% del conjunt dels reclutes de l'estat espanyol.(22)

Diguem, per acabar, que segons Miquel Santaló, el percentatge d'analfabetisme a la comarca del Gironès -segons

els límits per ell proposats en aquest primer estudi, que no són els admesos posteriorment-, i per l'any 1920, era del 59,3% del total de la població. L'índex d'analfabetisme oscil·laria entre un màxim del 78,92% a Sant Martí de Llàmana, i un mínim de 24,5% a la ciutat de Girona.(23)

A Girona, precisament, després del 1848 les congregacions religioses femenines tingueren una difusió espectacular. Moltes eren congregacions fundades al mateix bisbat, o en tot cas, d'origen català (Carmelites de la Caritat, Filles del Cor de Maria, Dominiques de l'Anunciata -que oferien instrucció a pobles petits d'ambient carlí-,...).En canvi, és molt menys important, de moment, la presència de les ordres religioses masculines, que era únicament la dels escolapis (abans del 1868, escoles a Puigcerdà i Olot).(24)

Cal dir que el Sexenni representà un breu període de relativa democratització de l'ensenyament, en realitat, de liberalisme educatiu, i de difusió de noves idees socials i polítiques que tindran una gran repercussió en l'ensenyament.

De fet, podem observar, a nivell de l'estat espanyol, un augment significatiu de l'ensenyament privat en l'àmbit de l'escola primària.

Ensenyament primari a Espanya

	1865	1870	1880
Escoles públiques	22.721 (85%)	22.711 (78%)	23.113 (72%)
Escoles privades	4.094 (15%)	4.589 (22%)	4.795 (28%)
Total	26.815	27.300	27.908
Mestres públics	20.335 (81%)	22.618 (77,5%)	23.783 (72%)
Mestres privats	4.831 (19%)	6.404 (22,5%)	9.251 (28%)
Total	25.166	29.022	33.034
Població 6-12 anys	1.667.098	-----	1.979.703
Alumnes esc.públi.	1.228.473 (87%)	1.121.881 (84%)	1.353.961 (81%)
Alumnes esc.priva.	181.943 (13%)	209.736 (14%)	326.879 (19%)
Total	1.410.416	1.331.617	1.680.840
Dèficit	256.672	-----	298.863

Podem dir, doncs que la Revolució de Setembre i els esdeveniments posteriors, representaren ser un revulsiu important en l'àmbit educatiu, amb efectes que s'allargaren -amb més o menys incidència- durant tota la Restauració (sobretot a partir del 1880). A nivell d'estat, en aquest sentit, no podem negligir la creació de la "Institución Libre de Enseñanza" , que tingué una notable influència en el magisteri gironí.(26)

L'establiment del principi de la llibertat d'ensenyament a desgrat de les limitacions pràctiques, donà origen a una xarxa escolar relativament complexa. Paral·lelament a l'escola pública, que continuà debatent-se amb greus mancaments econòmics i pedagògics, neixen escoles definides en raó de criteris ideològics i socials.

En efecte, a part les escoles privades que s'erigeixen en funció d'uns interessos merament mercantils i que aprofiten simplement el dèficit escolar crònic, des de la dreta i des de l'esquerra, hi haurà el propòsit d'establir les pròpies escoles.

Ja durant el Sexenni començaren a assentar-se les bases d'una recuperació catòlica de la burgesia. Per aquest programa una peça absolutament imprescindible era la formació de les noves classes dirigents, i -per tant- l'establiment d'un adient aparell escolar. Aquest programa sovint s'entroncava amb l'integrisme catòlic, prou poderós a Girona. En definitiva, l'Església, i més en particular, les congregacions religioses, establiren noves escoles, sobretot d'ensenyament secundari, en edificis sovint luxosos; però no oblidaren tampoc l'ensenyament primari. A Girona, la difusió de les congregacions d'ensenyament fou molt important. Entre els ordres masculins, i referint-nos al període 1875-1900, hem d'esmentar: els Germans de les Escoles Cristianes (Calonge, Cassà, Sant Feliu de Guíxols); els Maristes (a Girona -primera escola fundada a l'estat espanyol-, Palafrugell); els Salesians (Pont Major); i els PP.de la S.Família (a Blanes i Santa Coloma de Farners). Respecte als ordres femenins cal dir que l'any 1900 hi havia uns 80 col·legis de

monges (27). La presència de l'escola congregacionista a les comarques gironines es féu encara més intensa en entrar en vigor, a França, la llei Combes (1901) (28). Molts religiosos — francesos expulsats s'instal·laren a Girona. Recordem com aquest fet i la discussió al Congrés de Diputats del pressupost Romano-nes exacerbaren les actituds dels mestres públics gironins en la seva defensa de l'escola pública. Escriurà el Defensor del Magisterio, reproduint un article del Magisterio Navarro,:

"So pretexto de una libertad acomodaticia, lo que se pretende es que el Estado abandone la función educativa y postergue la enseñanza oficial en beneficio de las órdenes religiosas"(15 juliol,1903).

Molts mestres gironins mostraren la seva oposició a les escoles congregacionistes (el mestre de Sant Aniol de Finestres, J.B.C. -- (Bosch i Cusi?), J.Huguet,...). Jou i Olió, en canvi, mantingué una postura més moderada.(29)

Cal dir, encara, que molts d'aquests col·legis regits per religiosos francesos expulsats representaren una autèntica innovació en els sistemes educatius habituals.(30)

Caldria, també, tenir present la funció dels Seminari, més àmplia que no pas la de formar només els futurs sacerdots (a Girona, Seminari de la ciutat i les Preceptories, i el Col·legi-seminari de Sta.Maria del Collell).(31)

Des d'una òptica molt diferent, d'altra banda, s'establiren les escoles d'Ateneus Obrers (de poca incidència a Girona, tanmateix). Ens consta, per exemple, que el partit federal creà a Girona, l'any 1869, un "Ateneo de la Clase Obrera", i que a Figueres el "Club Republicano Ampurdanés" instituí unes classes per adults (32). I algunes escoles "laiques", en realitat, anticlericals, com les patrocinades per Bartomeu Barceló, i altres lliurepensadors. A la província de Girona, i pels anys 1885-1886, ens consten escoles d'aquest tipus a Cassà de la Selva, Sant Feliu de Guíxols, La Bisbal, i Girona mateix.(33)

Ja en el segle XX, hem d'esmentar les escoles raciona-
listes, en la línia propugnada per F.Ferrer i Guàrdia, de Portbou, Palamós, Sant Feliu de Guíxols, Calonge (totes del 1906), Lloret (1919), Salt (1925),...

(34)

Mentre, l'escola pública, continuava en pèssimes condicions. Només a redòs de la crisi del 1898 i amb el "regeneracionisme" consegüent (i aquí ens cal esmentar, sobretot, Joaquin Costa) s'aconseguien milloraments reals, malgrat ser limitats. Algunes velles reivindicacions del magisteri públic s'acompliren. En efecte, el 1900 era creat el Ministeri d'Instrucció Pública; i el 1901 s'establia el pagament directe dels sous per part de l'Estat.

El pagament del sou per l'Estat era molt important en vistes a aconseguir la independència del mestre dels poders locals, sovint arbitraris i gasius (caciquisme inclòs), i per a una autèntica professionalització del magisteri.

Però no acabaven aquí les reivindicacions dels mestres. Cal convenir que els sous continuaven essent sous de misèria, d'una mesquinesa indignant. A més, els sous s'atribuïen a l'escola i no al mestre; o sigui, el sou estava en funció de la importància de l'escola, i aquesta en relació amb el nombre d'habitants del poble. Encara hem d'afegir-hi l'existència de la retribució dels pares, que venia a representar un terç del sou total. Aquesta retribució, que negava el principi de la gratuïtat de l'ensenyament primari, o era pagada directament pels pares o era suplerta per un conveni amb l'Ajuntament.

Aquestes dues característiques del sou del mestre (segons la categoria del poble, i la retribució dels pares) foren durament criticades pels mestres gironins, entre d'altres raons perquè comportaven un greu error pedagògic i social. En efecte, propiciaven l'abandonament dels centres rurals i la inestabilitat dels mestres. Per això els mestres públics gironins proposaven un sistema de sous lligat al mestre i no a l'escola (l'escalafó en virtut de mèrits i antiguitat) i la integració en el sou de les retribucions dels pares (per tal d'aconseguir la gratuïtat).

Hem dit que els sous eren miserables. Algunes dades ens ho confirmaran amb escreix.

Per a l'any 1855, i a nivell d'estat, tenim la següent situació:

		mestres	mestresses
dotació que no passa de	125%	787	21
dotació entre	125-250 "	1.784	84
dotació entre	250-500 "	5.031	580
dotació entre	500-625 "	3.067	2.452
dotació entre	625-825 "	2.745	2.465
dotació entre	825-1100 "	1.414	1.116
	total parcial	14.828 (=93%)	6.718 (=91%)
dotació entre	1.100-1.375%	465	272
dotació entre	1.375-1.650 "	241	149
dotació entre	1.650-2.000 "	205	118
dotació de més de	2.000	103	77
	total parcial	1.014 (=7%)	616 (=9%)
	TOTAL	15.842	7.334

I per a l'any 1901:

<u>nº d'escoles</u>	<u>salaris anuals</u>
4.909	500' - 8
1.682	626' -"
7.289	833' -"
4.470	1.100' -"
2.530	1.466' -"
571	1.833' -"
383	2.200' -"
361	2.656' -"
191	3.500' -"

L'any 1903 s'estableix una nova escala de sous:

Població fins a	300 hab.	500' - 8 anuals
població fins a	1.000 hab.	750' -" "
població fins a	3.000 hab.	1.000' -" "
població fins a	10.000 hab.	1.500' -" "
població fins a	20.000 hab.	1.750' -" "
població fins a	40.000 hab.	2.000' -" "
població de més de	40.000 hab.	2.500' -" "
	Madrid	3.000' -" "

Els mestres reclamaven que el sou mínim fos de 1.000Pts anuals -similar al dels manobres-. Però aquesta reivindicació no fou atesa fins l'any 1910. I fins el 1913 no es va crear un escalafó de personal (independent de l'escola), amb 10 categories. La 1ª categoria amb sou de 4.000Pts; i la 10ª, de 1.000Pts.

Tampoc havien millorat gaire, a principis de segle, les condicions materials dels edificis escolars. Així ho reconeixia, fins i tot, la Junta Provincial de Primera Ensenyança de Girona, el setembre de 1907:

"Todo lo que se refiere a las escuelas públicas lleva el sello de la mezquindad y de la pobreza, por cuya razón el maestro se ve con grandes apuros para hacer práctica la enseñanza con poquísimos elementos".

I les notes de les visites d'Inspecció, transcrites per Josep Pallach (36), són certament definitives:

"En Sils la escuela no puede continuar en el local que utiliza y que pertenece al alcalde".

"En Bescanó la casa-escuela de niñas es tan húmeda que peligra la salud de las alumnas".

"En Quart...los locales son pequeños, el de niños húmedo y las habitaciones de los maestros están inservibles".

"En Blanes, en el local de la escuela de niñas...el retrete no ha de estar en la sala de clase".

"Al visitar Salt he notado que en la escuela de niños los alumnos pasan de cien para un solo maestro!"
Etc.,etc.

Malgrat tot, s'iniciava una nova etapa. Però els dèficits eren encara, pel que sembla, importants. Segons J.Botet i Sisó, l'any 1900, la situació escolar a la província de Gerona era la següent:

Escoles públiques:

-Superiors de nois	4
-Completes de nois	176
-Completes de noies	167
-Completes mixtes	4
-Incompletes	95
-Pàrvuls	5

Total 451

Escoles privades:

-De nois	68
-De noies	99

Total 167

Total general 628

No inclou les escoles dominicals ni les nocturnes d'adults. Caldria afegir-hi, a més, l'Hospici Provincial amb una escola elemental completa de nois, a càrrec de mestre titular, i una escola elemental completa de noies, a cura de les Germanes de St.Vicens de Paül.

La situació escolar de la ciutat de Girona, per l'any 1908, era la següent:

Escoles públiques:	-Superiors de nois ... 1
	-Elementals Completes de nois ... 2
	-Elementals Completes de noies ... 4
	-Pàrvuls ... 1
	Total <u>8</u>
(Caldria afegir-hi les dues escoles esmentades de l'Hospici)	
Escoles privades:	- De nois 5
	- De noies 7
(37)	Total <u>12</u>

La importància de l'escola primària, però, havia estat acceptada per amplis sectors polítics i socials. Hi havia un interès nou pels temes educatius i vers la funció docent.

Les simpaties dels mestres públics gironins eren per als lliberals (més favorables a les reivindicacions dels mestres; així, fou el comte de Romanones qui establí el pagament dels mestres per l'Estat) i pels partits republicans (de tanta tradició a certes zones de Girona).(38)

A Catalunya, a més, no podem oblidar l'ascensió creixent del catalanisme polític. En bona part aplegat per la Lliga Regionalista. La seva hegemonia només serà discutida pels partits republicans i federals. El catalanisme polític influirà, també, lògicament, en el magisteri. D'una banda donarà suport a les escoles privades "d'assaig", que es concentraran bàsicament a la ciutat de Barcelona i zona d'influència immediata. A Girona amb prou feines si tingueren cap repercussió directa. D'altra banda, les corporacions locals (Ajuntament de Barcelona, Diputació, i més tard la Mancomunitat) esdevindran plataformes d'intervenció en el camp de l'ensenyament. Val a dir que no sempre avaluades positivament pel magisteri públic gironí.

Però aquesta és, precisament, una part de la història que nosaltres volem estudiar.

2. EL MAGISTERI PÚBLIC GIRONI I LA RENOVACIÓ PEDAGÒGICA

A desgrat del gran retard en l'escolarització, les pèssimes condicions dels edificis escolars, i les lamentables situacions econòmiques i socials del magisteri, els mestres gironins de primers del present segle eren considerats -en general- com a mestres eficients. El magisteri gironí, globalment, ha estat elogiat pels estudiosos de l'escola primària a Catalunya. Gairebé ha esdevingut un lloc comú. Potser en tenim prou amb algunes cites.

"Potser algun dia s'estudiarà com cal l'aportació de les comarques gironines al desenvolupament de la pedagogia catalana. Han ofert al país grups de mestres excel·lents, molts dels quals eren autodidactes de la pedagogia, de la metodologia, de l'educació en el sentit més general i que sense mitjans materials i sense suport de cap mena saberen crear els seus propis mètodes de treball".(39)

"Aquest mestre del segle XIX, que havem trobat exercint el magisteri amb veritable religiositat tant a l'escola pública com a certes escoles privades, va legar al segle XX en els quadres de l'escola oficial cada dia més refermats, una veritable aristocràcia que la gent no coneixia...

L'arrelament als pobles donava peu a demarcacions geogràfiques... Hom podia distingir els mestres gironins dels lleidatans i els tarragonins, i... els de cada demarcació, tenien les seves característiques i la seva manera d'actuar. Els que s'emportaven la palma eren els de les terres gironines".(40)

Però, ¿com arribà el magisteri gironí, enmig de circumstàncies difícils i precàries, a aquestes cotes de prestigi?

En aquest sentit, em sembla que cal establir, ans que res, una certa i provisional periodització.

A). Ens sembla que hi hagué el que podríem anomenar "la generació dels pioners" o predecessors. O bé, utilitzant l'expressió d'Alexandre Galí, "l'aristocràcia" del magisteri del segle XIX.

Són personalitats aïllades, que nosaltres situem entre els mestres nascuts des del 1833 al 1865. Els presideix

la figura indiscutible d'Antoni Balmanya (la Bisbal d'Empordà, 1838 ó 1847(?)-Espolla,1915), autèntic cap de brot i mestre de mestres (41). I, en certa manera, la clou Josep Dalmau i Carles (St.Ciprià dels Alls,1857-Girona,1928).Però inclou també altres noms menys coneguts i estudiats. (42)

- Miquel Saderra i Vilallonga (Girona 1827-Figueres 1896)
- Marià Pujolar i Batlle (Llers 1826-Tortellà 1900)
- Telesfor Izal (Vilanova de Sitges, 1829-)
- Francesc Ferrusola i Ortensa (1839-1908)
- Gregori Artizà i Lapedra (1839-1921)
- Salvador Genís i Bech (1841-1919)
- Esteve Carles i Torroella (1851-1934)
- Joan Batlle i Paris (1857-1920)
- Gregori Carandell i Salines (1860-1926)

Potser caldria matisar. Els darrers noms enllacen ja directament amb les noves promocions; serien els homes-pont, la generació del trànsit.

Però deixant de banda aquestes i altres matisacions, podem afirmar que aquest grup de mestres selectes es formà en el context de la difícil implantació a l'estat espanyol del liberalisme i de les idees democràtiques i del republicanisme federal. Són figures brillants per la seva dedicació i el seu entusiasme enmig d'un magisteri poc culte, mal pagat i socialment menyspreat. Mestres honrats, pregonament arrelats als pobles on exercien el seu servei, convençuts de l'eficàcia de l'escola com a eina de millora cultural i social, sempre atents a la seva pròpia autoformació, fidels a l'escola pública -malgrat la migradesa dels sous- perquè era l'escola popular.

Ja durant aquest llarg període hi hagué intents d'agrupar el magisteri públic de la província, sobretot amb la constitució d'associacions professionals i societats de socors mutus, i amb la publicació de periòdics professionals (1876, Associació "La Unión del Magisterio"; 1878, "Asociación de Socorros Mutuos de la Provincia"; "La Fraternidad del Magisterio". O periòdics com ara "El Montseny", "La Unión del Magisterio", "El Defensor del Magisterio",...)

Sembla que com a hipòtesi hem d'establir alguna mena de relació entre aquests mestres i el republicanisme federal.

En tot cas, així ho suggereix el fet que molts d'ells fossin originaris i/o exercissin en les zones on el vot federal fou més persistent (Alt i Baix Empordà, pobles com Tortellà, etc.). En aquesta línia podríem potser concloure que l'Empordà fou l'autèntic bressol de la renovació escolar a Girona.

Aquesta hipotesi ens propicia encara una nova interpretació. La de la possible influència francesa -per proximitat física- en el renovellament de l'ensenyament primari. En tot cas és cert que molt sovint els mestres gironins s'emmirallaven en l'exemple de l'estat francès (Pallach escriu: "coneixen i citen també més sovint l'ensenyament primari francès, ja que els atrau i interessa el seu model orgànic").(43)

Tot plegat no són més que meres hipòtesis. Futures investigacions ens clarificaran, esperem, aquest tema tan suggestiu.

B). La "segona generació" la formen l'esplet magnífic de mestres nascuts entre el 1865 i el 1895 (44). La llista, en aquest cas, i sense ser exhaustiva, podria ser molt llarga. Esmentarem només els principals capdavaners:

-Joan Bosch i Cusí	(1866-1939)
-Silvestre Santaló	(1875-1960)
-Josep Barceló i Matas	(La Bisbal, 1875-1964)
-Cassià Costal	(1876-1937)
-Llorenç Jou i Olió	(1877-1954)
-Anna Rubiés	(1881-1963)
-Lluís Moreno Torres	(1881-1948)
-Isidre Macau	(1882-1946)
-Pere Blasi	(1886-1962)
-Miquel Santaló	(1888-1962)

Així com el grup dels que hem anomenat predecessors el constituïen bàsicament figures aïllades, ara -en canvi- ens trobem davant un fenomen ampli, en què hi participa una bona part del magisteri públic gironí. Es defineix per ser un grup professional bastant homogeni en la seva concepció del magisteri públic, i en la manera d'encarar-se als problemes de l'ensenyament. Creuen en l'escola i més concretament en l'escola pública -d'aquí la seva oposició a l'ensenyament privat- i en el magisteri públic com un grup sòlid i compacte -per això veuran amb recel qualsevol fragmentació del magisteri públic-. I creuen que aquest programa i els seus interessos professionals són més ben defensats per l'aparell de l'Estat que per ningú. Aquest és un pensament constant, incontrovertit, i un dels eixos bàsics de la seva activitat. I aquest és un dels aspectes que distancia els mestres gironins de la "Institución Libre de Enseñanza", de l'"Escola Moderna" de Ferrer i Guàrdia, del catalanisme de la Lliga Regionalista, i de les escoles "d'assaig" barcelonines. ¿Corporativisme? Potser sí. Però també una experiència amarga del caciquisme i el menyspreu dels poders locals, i una forta consciència de servidors públics.

Consideren l'escola pública com l'escola popular, on no hi ha discriminacions. Amb una funció no pas merament instructiva, sinó educativa. Per això els preocupa no només la formació intel·lectual, sinó la moral i cívica, l'orientació professional, la relació amb la comunitat. Ans de res volen formar ciutadans. ¿Idealisme escolar? Potser sí. Però estaven convençuts de la transcendència de la institució escolar per al progrés dels pobles, com a eina que possibilitava el desenvolupament moral, intel·lectual i forjava els futurs ciutadans.

Per això, també consideraven el magisteri com una de les més nobles professions. Però calia que la societat donés el seu suport a la seva tasca. D'aquí les seves reivindicacions: salarials, socials. Calia una dignificació de l'escola pública i del mestre. Però, a la vegada, creien que aquesta dignificació només s'aconseguiria si els mestres mateixos se'n feien dignes.

Amb professionalitat. D'aquí que el moviment de renovació del magisteri gironí no dissociés mai l'autoformació i les millores pedagògiques, de les reivindicacions de política educativa. Per a ells eren dues cares d'un mateix programa. Estaven convençuts de què calia una renovació administrativa i una renovació pedagògica - simultàniament-. Aquesta és una altra de les característiques definitòries del magisteri gironí.

Per portar a terme aquest programa els mestres mateixos es dotaren d'instruments d'autoformació: les Converses Pedagògiques, els Cursets, les Conferències, ... Si aquestes propostes reeixiren fou perquè hi havia uns capdavanters prestigiosos, en estret contacte amb els predecessors, i amb els seus companys de magisteri. Capdavanters morals, sortits de les escoles rurals, companys entre companys. I reeixiren, també, perquè les iniciatives van ser generosament acollides i recolzades per una àmplia base del magisteri públic. No fou, de cap de les maneres, un moviment elitista. És des de la pràctica diària que es creà el moviment de renovació pedagògica. Sense marginalitzar cap aspecte de la problemàtica educativa.

Aquest moviment quallà, finalment, en l'Associació Provincial dels Mestres Nacionals de Girona (1903). I uns anys més tard en la publicació de l'òrgan periodístic El Magisterio Gerundense (1908-1936). De fet, l'any 1906, sobre un total de prop de 400 mestres públics que hi havia a la província, un 90% estaven associats. Més concretament, estem assabentats de l'associació als partits judicials de la Bisbal, Figueres, Girona i Santa Coloma de Farners (ens manquen les dades dels partits d'Olot i Puigcerdà), que era com segueix:

Partit judicial	mestres associats	mestres no associats
la Bisbal	72	0
Figueres	99	2
Girona	98	5
Santa Coloma de Farners	38	5
	<hr/>	<hr/>
Totals	307	12

(45)

Cal dir que ja avançat el segle, els capdavanters del moviment renovellador anaren ocupant llocs de més influència,

a Girona, a altres comarques catalanes, i a Barcelona (on foren sovint cridats per les Institucions Públiques). Podem dir, doncs, que els afanys de renovació, nascuts espontanis i autònoms, esdevingueren -en part, almenys- institucionals. Així, sense perdre la seva pròpia fisonomia, el moviment renovellador gironí confluí en el moviment català de l'Escola Nova, assumit per les Institucions Catalanes (Mancomunitat de Catalunya, Patronat Escolar de l'Ajuntament de Barcelona). En aquest procés convergiren amb grups de mestres de totes les comarques de Catalunya. Aquest desplaçament significà, òbviament, un cert empobriment del moviment de les comarques gironines -sobretot en el període de la Segona República-, a benefici de Barcelona, i de tot Catalunya de retop.

Encara ens cal dir que aquesta "generació" fou la que assumí el catalanisme en la seva vessant escolar, d'una manera conscient, programàtica. Volem dir que anteriorment el "catalanisme escolar", si existí, fou d'una manera espontània, racial -podríem dir-. O bé, amb una òptica merament subsidiària: o sigui, fer servir el català com a eina per aprendre millor el castellà. Per exemple, al Congrés Nacional de Pedagogia, celebrat a Barcelona l'any 1888, on hi assistiren més de 1.500 educadors, entre ells uns 70 gironins, aprovà els següents articles, referits al nostre tema:

"Art.7.- La ciència pedagògica reclama que als nens se'ls instrueixi en la llengua que millor coneixin.

Art.8.- El millor procediment per ensenyar als nens la llengua castellana, on aquesta no és la nadiua, consisteix en la pràctica i comparació d'aquella amb la seva pròpia".

En la mateixa línia caldria avaluar obres com la del professor de la Normal de Barcelona, Odó Fonoll, Nociones de Sistemas y Métodos de Enseñanza (5ª ed., 1872), on escriu:

"Cuando la profesora lo crea conveniente debe servirse del idioma catalán, a fin que sus alumnas comprendan mejor el significado de las palabras y el sentido de las frases castellanas". (46)

O les de Salvador Genís, el mestre gironí, a El Auxiliar del Maestro Catalán (1869), Lectura bilingüe (1900),

etc, dirigides "a l'ensenyament del castellà parlat i escrit als catalans". La seva idea és la de proporcionar als infants "de les escoles de Catalunya, coneixement il·lustrat de la seva llengua, y mediant aquest, el més fàcil estudi de la de Castella".(47)

En canvi, la nova òptica considera el català com una eina fonamental de l'acció pedagògica. L'Associació del Magisteri de Girona, l'any 1905, proposa:

"En las regiones cuyo idioma nativo no sea el castellano, éste y aquél se usarán simultáneamente.

En las regiones de lengua no castellana se darán cursos de la lengua regional, en las Escuelas Normales.

Los maestros, inspectores y profesores de Escuela Normal deberán conocer, además del habla castellana, la propia de la región en donde ejerzan sus cargos".
(48)

La nova "generació" assumeix plenament el catalanisme com a tasca de normalització cultural i nacional: Llorenç Jou i Olió, Josep Barceló i Matas, Silvestre Santaló, Pere Blasi....

Bona part del nostre estudi estarà protagonitzat per membres d'aquest aplec de mestres. Per això, no cal insistir massa en la seva extraordinària vàlua.

oooooooo

Per últim, ens permetem avançar que aquesta "generació" (la més estudiada i coneguda) va ser seguida per una nova generació, la formada ja en el context del moviment renovador, eixida de les Escoles Normals gironines del Pla 1914. És una "generació" en bona part frustada pels esdeveniments polítics (guerra civil i repressió franquista). Però aquest és ja plenament l'objecte d'estudi de la nostra tesi.

3.LA INSPECCIO I L'ESCOLA NORMAL AL S.XIX I PRINCIPIIS DEL S.XX

Ens preguntem, encara, si aquest ampli i important moviment de renovació en l'ensenyament primari a Girona és tributari, en alguna mesura, de la Inspecció i/o de l'Escola Normal, com a peces que eren, o havien de ser, claus en el sistema escolar modern. O més modestament: ¿aquestes dues institucions afavoriren l'arrencada i consolidació de l'ensenyament primari a Girona?

Ens cal dir, ja de bon començament, que dissortadament tenim molt poca informació respecte a aquestes dues institucions. Per omplir un xic aquesta llacuna avançarem aquí algunes notícies, amb plena consciència del seu caràcter fragmentari i de la precarietat de les conclusions a què podem arribar. Resti, en tot cas, com a incitació per a futures investigacions.

A).La Inspecció de Primera Ensenyança a Girona.

La Inspecció, pròpiament dita, va ser creada per un Reial Decret promogut per Antonio Gil de Zárate, i signat pel President del Govern de l'estat espanyol, Bravo Murillo, el 30 de març del 1849. S'establia que els Inspectors havien de procedir "de entre los que hubiesen cursado tres años en la Escuela Central o en cualquiera de las Superiores y ejercido el Magisterio cinco años, por lo menos".(49)

El R.Decret distingia entre Inspectors Generals, Inspectors de Províncies de 1ª Classe (capçaleres de districte universitari), de Províncies de 2ª Classe, i -finalment- de Províncies de 3ª Classe. Girona formava part del grup de províncies de 3ª Classe.

Fins a principis del s.XX la Inspecció es debat entre la funció de control polític i la més estrictament tècnica, professional. Val a dir que durant llargs períodes predominà

la funció més administrativa i burocràtica (mera oficina d'informes i expedients). I mediatitzada políticament. L'Inspector -per exemple- no deixa de ser un vocal de la Junta Provincial d'Instrucció Pública, presidida pel Governador civil. D'altra banda, el nomenament dels inspectors era una atribució discrecional dels poders polítics.

Com era propi del temps, els inspectors tenien també un uniforme oficial. El "figurí" de l'uniforme era el següent:

"pantalón y casaca azul turquí, corbata y chaleco blancos, sombrero apuntado, espadín y una medalla. El pantalón lleva un galón de plata, y la casaca un bordado sencillo de oro y plata en la de los inspectores generales y de plata en la de los provinciales...". (50)

El primer inspector nomenat per a la província de Girona fou Zenon Martí. Fins aquest moment era 2on. mestre de la Normal de Barcelona. De l'activitat de Zenon Martí a Girona en tenim molt poca informació. Només coneixem el contingut d'un "parte":

"Gerona. Manifiesta el Inspector que ha investigado los medios de establecer escuelas en los pueblos que carecen de ellas, y ha logrado crear una de distrito en San Gregorio". (51)

En efecte, l'inspector provincial tenia l'obligació de visitar les escoles. Però no durant tot l'any, perquè formava part, també, del Claustre de l'Escola Normal, on, en general, explicava l'assignatura "Sistemes i Mètodes d'Ensenyança" al llarg de quatre mesos; més concretament, durant els mesos de novembre, desembre, gener i febrer, considerats com els mesos més poc adients per a visitar les escoles. (52)

Zenon Martí estigué molt poc temps a Girona, perquè ens consta que ja el 15 d'abril del 1850 la plaça que ell ocupava estava vacant (53):

"Vacantes: ... Hallándose vacante la plaza de Inspector de instrucción primaria de la provincia de Gerona, que es de tercera clase..."(Gaceta de Madrid, del 9 d'abril, 1850).

Uns mesos més tard era nomenat per Girona l'inspec-

tor de Canàries, Agustín Calzada. D'Agustí Calzada en tenim poquíssimes notícies. Només hem pogut recollir un elogi a la seva tasca fet per Lorenzo Traque, de Sant Feliu de Guíxols, perquè ha aconseguit un millorament de les escoles i la creació d'una aula de pàrvuls.(54)

Vers el 1879 era inspector a Girona Ricard Tena. També fou inspector a Girona Antoni Surós.

La Inspecció moderna, tanmateix, s'estableix a principis del segle XX. A redòs del regeneracionisme promogut amb la crisi del 1898, i que tingué molta influència -com ja hem esmentat en parlar de l'ensenyament primari en general-. Així, en crear-se el Ministeri d'Instrucció Pública, el seu primer titular, Antonio García Alix, disposà que "las plazas de Inspectores Provinciales que vacaran en adelante, se proveerán siempre por oposición". A desgrat d'aquesta disposició, no serà fins el Reial Decret del 18 de novembre del 1907 que s'aplica aquest principi i altres normes que professionalitzaven la Inspecció: -ingrés per oposició; inamobilitat en els destins; augment de la plantilla; i obligació de visitar 140 escoles cada any i presentar una Memòria de les activitats. Altres Reials Decrets del 1910 i del 1913 enfortien aquesta línia tècnica, subratllant la funció de visitar les escoles i d'organitzar converses pedagògiques amb els mestres. Els alumnes procedents de la "Escuela de Estudios Superiores del Magisterio" podien accedir a les places de professors de les Escoles Normals o a la Inspecció. Així s'inicià la Inspecció proveïda per mestresses.

A Girona, aquesta Inspecció moderna podem ben dir que s'inicià amb Manuel Ibarz. Fou destinat a Girona el 1899 i hi estigué fins el 1920. Vint-i-un anys d'intensa i magnífica labor. D'ell digué Silvestre Santaló, tot subratllant el seu caràcter d'Inspector tècnic:

"Ha sigut sempre un Inspector tècnic, un guia del mestre, un propulsor de l'ensenyament racional i pràctica".(55)

Certament, Manuel Ibarz fou un estimulador de la renovació pedagògica, un element més dels capdavaners de l'ensenyament primari gironí: "Estimulava i emparava els mestres en la seva labor difícilíssima". I Josep Pallach el defineix com "una persona competent i activa...veritable animador dels mestres".(56)

B).L'Escola Normal de Girona.

L'origen de les Escoles Normals a l'estat espanyol cal cercar-lo en un R.Decret del 31 d'agost del 1834 que preveia ja la creació d'uns centres de formació de mestres. Però la primera Normal erigida realment fou la Central de Madrid, segons un pla d'estudis del 21 de juliol del 1838, i inaugurada el 8 de març del 1839, amb el títol de "Seminario de Maestros". L'autèntic creador de l'Escola Normal, i primer Director de la de Madrid, fou Pablo Montesinos, influït per la seva estada a Anglaterra. D'altra banda, el Decret esmentat del 21 de juliol del 1838 determinava que a cada província s'havia de crear una Escola Normal. (57)

En efecte, poc a poc van anar creant-se les diverses Escoles Normals provincials. A Catalunya la primera Escola Normal erigida fou la de Lleida, creada l'any 1840. El 19 de febrer del 1843 la de Tarragona (58). A Barcelona no fou creada fins l'any 1845 i, encara, de caràcter privat. Finalment, l'1 d'octubre del 1846 adquiria caràcter oficial. Val a dir que la Normal de Barcelona fou obra de Laureà Figuerola, el qual havia estat alumne pensionat de l'Escola Normal Central, i Inspector de la província (59). L'any 1845 hi havia ja, a Espanya, 42 Normals.

La Normal gironina començà oficialment l'any 1844.

1.-Del 1844 al 1849

Tenim poquíssima informació d'aquests primers anys. Sembla que funcionava bastant autònomament i que la seva financiació depenia de la Diputació Provincial. Havia de tenir, una Escola Annexa, que era sufragada per l'Ajuntament. Subratllem que és el primer Centre Oficial d'Ensenyament Secundari, perquè els Instituts de Girona i Figueres foren creats, oficialment, l'any 1845.

El professorat era format, sembla, per un Director, un 2on. Mestre, un professor de Religió i Moral, i el Regent de l'Escola Annexa. Aportem les dades dels professors de les Escoles catalanes d'aquest període que hem aconseguit aplegar:

<i>Lleida:</i> Dir.: Odó Fonoll	<i>Tarragona:</i> Dir.: Joaquim Benet
2.M :Domingo de Miguel	Maixé.
Decors.	2n.M: Manuel Serrano
	Marquesí
	Rel.: Fèlix Torà
	Reg.: Antonio Fontova
<i>Barcelona:</i> Dir.: Mariano Carderera	
2n.M.:Zenon Martí	
¿? :Salvador Mestres	

Respecte a l'Escola Normal de *Girona*:

Director: Bruno Barnoya i Xiberta

2n.Mestre: Gabriel Esteve

Regent: Manuel Nató.

Bruno Barnoya Xiberta era un home "de notable cultura". Fou un prestigiós arquitecte. Soci de l'Associació Literària de Girona (1874-1888). "Correspondiente" de la Real Academia de San Fernando. Morí el 9 de febrer del 1888. Havia nascut el 1809. Fou també Arquitecte Municipal (1842-49) i regidor. Era, encara, agrimensor i autor d'obres de matemàtiques. (60)

Gabriel Esteve fou elegit en un concurs d'oposició a l'escola de gramàtica de l'Ajuntament de Girona, a finals del 1823, o començaments del 1824. Havia nascut a Sant Feliu de Guíxols, l'any 1798, i era prevere.(61)

En relació, per últim, al Regent de l'Escola Anexa, cal dir que havia estat nomenat per aquest càrrec a l'agost del mateix any 1844, i que l'ocupà fins a la mort, el març del 1885. Tanmateix, ja des del 1877, i per raons de salut, era sovint reemplaçat per substituïts.

No tenim gaire informació més. Ni tan sols sabem quins locals ocupava. Només podem deduir que les condicions devien ser pèssimes. En efecte, en una Memòria redactada per Joaquim Benet i Maixí, Director de l'Escola de Tarragona, hi llegim:

"8ª.-Que esta Escuela Normal es la única en Cataluña que puede llamarse tal, y que ha dado cursos completos, pues en Lérida, Gerona y Barcelona no se han llegado a establecer definitivamente las Escuelas; nada casi han hecho, por consiguiente, en ellas, y sólo se han dado algunas fracciones de curso, de modo que hasta de local ó edificio carecen todavía".(62)

No cal ni dir que el testimoni aportat no és un testimoni imparcial, perquè estava interessat a posar de relleu els mèrits de Tarragona, i -per tant- a subratllar els demèrits de les altres Normals de Catalunya. Però cal suposar que alguna part de veritat devia haver-hi en la seva exposició. En tot cas, l'aspecte realment alarmant de l'escrit és l'afirmació de què l'Escola Normal de Girona no tenia edifici o local, i la valoració positiva -de retop- de la situació de la Normal de Tarragona. I diem que és alarmant, perquè les condicions de l'Escola de Tarragona no eren pas precisament modèliques; per exemple, la Comisión De Instrucción primaria de la provincia, el 31 de gener del 1845, ordenava al Director que cessessin les classes :

"a fin de que las personas que tienen concedidas las salas de este establecimiento, puedan adornarlas como desean para el próximo baile".(63)

En canvi, tenim força informació de l'alumnat. En efecte, posseïm la següent informació numèrica d'alumnes:

Curs escolar	Alumnes matriculats		
	1er.curs	2on.curs	total
1844-45	10	-	10
1845-46	6	7	13
1846-47	14	-	14
1847-48	24	4	28
1848-49	36	15	51

Més detalladament: Curs 1844-45

Noms i cognoms	edat	poble on naixeren	notes
Juan Llavià	20	Palafrugell	Sobresaliente
Manuel Causa	19	Palau Sabardera	Superior
Luis Barnoya	12	Gerona	id.
Lorenzo Heras	18	Adri	id.
Francisco Cabanach	24	Camprodón	id.
Fco.X.de Rubalcaba	24	S.Lucas de Barrameda	enfermo
Antonio Tutau	30	Massanet de Cabrenys	Aprobado
Juan Constans	16	Gerona	id.
Antonio Comas (Asistió muy poco a clase)			
Francisco Palahí(id.)			

Cal assenyalar que no hi havia interns, com era en canvi habitual en altres Normals i conforme a la idea de "Seminario de Maestros" i que els únics pensionats eren F.Cabanach, i F.X.de Rubalcaba.

Curs 1845-46:

Per a segon curs eren els següents:

J.Llavià	Más que sobresaliente	F.Cabanach	Aprobado
M.Causa	Aprobado	F.X.Rubalcaba	Sobresaliente
L.Barnoya	Superior	J.Constans	Aprobado
L.Heras	id.		

Primer curs:

Noms i cognoms	edat	poble on naixeren	notes
Narcís Negra de Gorgot	20	Barcelona	Aprobado
Manuel Parareda	18	Calonge (únicament Art./Geo./Agr.)	
Sebastià Barris	16	Palafrugell	Aprobado
Francisco Martí	19	Gerona (sólo Art./Geom./Agric.)	
Benito Vallespinosa	29	Valls. Sólo 3 meses. Escuela elemental	
Lorenzo Tranca	33	Barcelona. Sólo 6m. Título Es.Superior	

Cal assenyalar que molts dels alumnes matriculats eren ja, segurament, mestres en exercici, però que no tenien

títol. Això explica, òbviament, que la mitjana d'edat sigui relativament alta. D'altra banda, una R.Ordre del 21 de novembre del 1845 establia que ningú no podria ser admès a l'examen per a mestre d'instrucció primària si no feia constar l'assistència, almenys durant 6 mesos, a alguna Escola Normal.

Curs 1846-47: (només 1er. curs)				
Noms i cognoms	edat	poble	notes	
Félix Rigau	29	Amer	Sobresaliente	Títol Esc.Superior
Narcís Albert	29	S.F.de G.	Superior	id.
Bonavent,Cardona	30	Besalú	Sobresaliente	id.
Martirià Cercera	31	Banyoles	Superior	id.
Antoni Ferrer	34	Olot	Sobresaliente	id.
Gabriel Mas	32	Olot	Sobresaliente	id.
Josep Pelegrí	29	Barcelona	Superior	id.
Antoni Cros	31	St.Crist.les Planes	id.	Títol Esc.Elem.
Marc Torres	39	Avinyó	Aprobado	id.
Antoni Comas	23	Malgrat	id.	id.
Telesfor Izal	18	Vilanova de Sitges,	Superior	
Abdó Mallol	17	Port de la Selva de Mar,	Aprobado	
Josep Muntada	22	Cassà de la Selva	(falta asistencia,enferm.)	
Luis Barnoya	14	Girona	Sobresaliente.	(Ha estudiado este 3r. curso para perfeccionarse...por falta de la edad)

Curs 1847-48:				
2n. curs:	T.Izal		- Sobresaliente	
	A.Mallol		- id.	
	J.Constans		- Superior	
	Pere Seguí		- Aprobado, 28 a.	Sant Llorenç de la Muga

1er.Curs:				
Noms i cognoms	edat	poble	notes	
Pere Pujalar	21	Girona	Sobresaliente	
Joaquim Clos	20	Perelada	id.	
Benet Escarrà	41	Girona	id.	
Joan Buscarons	20	Lledó	Superior	
Joan Plana	36	Planes	id.	
Joan Clarà	18	Besalú	id.	
Joan de Juan	22	Lleida	id.	
Antoni Sitjà	32	Girona	id.	Titol M.Elemental
Sixte Prat	18	Celrà	id.	
Francesc Figueras	20	Olot	id.	
Vicenç Figueras	22	Besalú	id.	

Josep Moner	36	Freixanet de Camprodon	Superior
Patrici Usall	25	Camprodon	Superior
Joan Rubió	30	S.Miquel Sacot	Superior
Ramon de Batlle	17	Parets d'Empordà	Aprovat
Francesc Surroca	40	S.Miquel de Campmajor	Aprovat
Joan Casademont	30	S.Joan les Fonts	Aprovat
Pere Roure	34	Girona	Aprovat
Mateu Pons	30	Cassà de Pelràs	Aprovat
Ponci Sais	25	La Bisbal	Aprovat
Fecund Vilà	20	Girona	Aprovat
Josep Muntadas	23	La Bisbal	Aprovat
Miquel Busquets	36	Vilanant (va plegar)	
Francesc Julià	28	St.Julià de Ramis	Aprovat (64)

Potser val la pena de subratllar l'ampli ventall d'edats, que encara serà més palès el curs següent.

L'any acadèmic 1848-49 feren el 2n.curs:

P.Pujolar	Sobresaliente
J.Clos	Sobresaliente
B.Escarrà	Sobresaliente
J.Buscarons	Superior
J.Clarà	Superior
J.de Juan	Sobresaliente
A.Sitjà	Superior
S.Prats	Superior
F.Figueras	Superior
V.Figueras	Aprovat
P.Usall	Aprovat
P.Roure	Aprovat
P.Sais	Aprovat
F.Julià	Aprovat
F.Vilà (que no pogué examinar-se per haver estat més d'un mes malalt)	

Feren el 1er.Curs:

noms i cognoms	edat	poble	notes
Gervasi Nadal	23	Olot	Superior
Josep Palahí	24	Viladamat	Superior
Josep Nató	26	Girona	Superior
Antoni Perich	21	Verges	Aprovat
Josep Corda	21	Bordils	Superior
Joaquim Vert	16	Girona	Aprovat
Tomàs Roig	16	Girona	(més de 15 faltes)
Cucufat Estrach	34	Fornells	Sobresaliente
Narcís Prats	22	Fornells	Aprovat
Josep Lapedra	24	Terrades	Superior
Hilari Auter	38	S.Hilari Sacalm	Superior
Josep Canal	25	Castell d'Areny	Aprovat
Martí Janer	25	Santa Coloma de Farners	Superior
Josep Ant.Corominas	27	Palafrugell	Superior
Narcís Ferrer	19	La Bisbal	(més de 15 faltes)
Miquel Montaner	16	Verges	Aprovat

Miquel Saderra	22	Girona	Sobresaliente
Jaume Nató	34	Girona	Superior (té Tit.M.Ele.)
Francesc Suriñach	20	Molló	Aprovat
Narcís Jordà	19	Rupià	Superior
Francesc Serrat	19	La Pinya	Superior
Joaquim Rigau	21	Amer	Superior
Ferran Rocamora	17	Girona	Aprovat
Francesc d'A.Fà- brega	20	Torroella de M.	Superior
Narcís Aulet	33	Maià	Aprovat
Raimon Font	23	Brunyola	Superior
Joan Lloret	28	Sadernes	Aprovat
Francesc Beronat	28	Torres	Aprovat
Joan Teixidor	32	Girona	Aprovat
Simó Nadal	41	Mollet d'Espolla	Aprovat
Lluís Casadevall	28	Pedrinyà	Aprovat
Antoni Benosa	42	Canejà	Aprovat
Joan Gironell	34	Avinyonet	Aprovat
Tomàs Mir	29	Caldes de Malav.	Aprovat
Miquel Busquets	37	Vilanant	Aprovat
Pere Quera	25	Terrades	(més de 15 faltes)

En conjunt , doncs, havien estudiat a l'Escola Normal uns 80 alumnes en un període de 5 cursos.

Ens manca qualsevol informació sobre el funcionament pedagògic del Centre.

2. Del 1849 al 1898

Un Decret del 23 de setembre del 1848 contemplava la reorganització de les Escoles Normals. Establia que només es mantindrien les més necessàries i millor situades.

Aquests propòsits es plasmaren en el Reial Decret del 30 de març del 1849, signat per Juan Bravo Murillo. L'Ensenyament Normal s'articulava així:

Una Escola Central a Madrid.

9 Escoles Superiors a les capçaleres de Districte Universitari. Aquestes Escoles podien donar el títol de Mestre Superior, després de cursar tres cursos.

20 Escoles Elementals a les províncies de la Península i 2 més, una a les Illes Balears, i l'altra a Canàries. Només podien atorgar el títol de Mestre Elemental, amb 2 anys de carrera.

Les Escoles Superiors eren regides pel Rector de la Universitat, i les Elementals pels Directors de l'Institut provincial.

Per a ser alumne oficial calia superar un ingrés i tenir entre 17 i 25 anys. També es podia estudiar per lliure, i aleshores calia tenir entre 14 i 30 anys.

El Claustre de professors el composaven:

<u>Escoles Superiors</u>	<u>Escoles Elementals</u>
Director	Director (amb sou de 8.000 rs)
Mestre 2n.	Regent de l'Escola Pràctica
Mestre 3r.	Passant del Regent
Regent de l'Es.Pràctica	Un Eclesiàstic (sou de 1500 rs)
Un Eclesiàstic	Inspector Provincial
Auxiliar Escola Pràctica	

Quadre d'assignatures: Escoles Normals Elementals:

1r.curs: Doctrina cristiana i H^a Sagrada
 Teoria i pràctica de la lectura
 Teoria i pràctica de l'Escriptura
 Llengua castellana amb exercicis d'anàlisi, composició i ortografia
 Aritmètica
 Principis d'Educació i mètodes d'ensenyança

2n.curs: Doctrina cristiana i H^a Sagrada
 Teoria i pràctica de la Lectura
 Teoria i pràctica de l'Escriptura
 Llengua castellana etc.
 Nocions de Geometria, Dibuix lineal, i Agrimensura
 Elements de Geografia i H^a d'Espanya
 Nocions d'Agricultura
 Organització de les escoles.

A les Escoles Superiors es podia cursar un 3r. curs:
 Ampliació de Doctrina i H^a cristianes; Teoria i pràctica de lectura i escriptura; Llengua castellana;
 Complements d'Aritmètica i nocions d'àlgebra.
 Elements de Geometria, Dibuix lineal, i Agrimensura
 Elements de Geografia i Història
 Coneixements comuns de Ciències Físiques i Naturals
 Pràctica de l'Agricultura
 Nocions d'Indústria i Comerç
 Pedagogia

La jornada d'estudi dels alumnes de l'Escola Normal Elemental havia de ser de 6 hores diàries. Per als alumnes de l'Escola Superior era de 8 hores. El Director havia d'ensenyar les assignatures d'Aritmètica, Geometria, Dibuix lineal i Agrimensura, i Geografia i H^a d'Espanya. El Regent de l'Escola

Pràctica, les Teories i pràctiques de lectura i Escripura. L'Eclesiàstic, òbviament, l'assignatura de Doctrina cristiana i H^a Sagrada. L'Inspector Provincial tenia al seu càrrec les assignatures de Principis d'Educació i mètodes d'ensenyament, i organització de les escoles; només durant els mesos més inadequats per a les visites escolars.

No cal insistir en el caràcter bàsicament enciclopèdic i elemental del pla d'estudis, amb ben poques disciplines estrictament professionals. I aquest pla d'estudis, amb poques variacions gens significatives, tingué vigència fins el 1898. No podem, doncs, estranyar-nos de les sovintejades crítiques dels mestres gironins a la pobresa de la formació inicial que fornïa l'Escola Normal.

Aquesta reorganització comportà molts canvis i trasllats a les Escoles Normals -i en concret a les de Catalunya-. Hem de recordar que contemporàniament s'establïa la Inspecció de Primera Ensenyança.

Concretament, l'Escola Normal de Tarragona fou suprimida (fins a la seva reobertura el 15 de setembre del 1859, a conseqüència de la Llei d'I.P. de Moyano)(66). En canvi, la de Barcelona esdevingué Escola Normal Superior:

Director: Odó Fonoll

2n.Mestre: Mariano Olivet

3r.Mestre: Domingo de Miguel Decors (especialitat,
Agricultura)

Eclesiàstic: Isidre Valls, prev.

Mariano Cardedera fou nomenat Inspector General.

I com a Inspector de Barcelona: Bruno Barnoya.

Com a Normals Elementals, a Catalunya, restaren les de Lleida i Girona.

Concretament, la de Girona, sota la Direcció de Gabriel Esteve, prev. fins ara, Mestre 2n. Com a Regent continuà Manuel Notó. L'Inspector Provincial fou inicialment Zenon Martí -fins ara Mestre 2n. de l'Escola Normal de Barcelona. Però

ja el 1850, ho era Agustín Calzada. Potser també feia de professor de la Normal -en condició d'Auxiliar del Regent?- Telesfor Izal, perquè dins el volum de Revista de Instrucción Primaria, corresponent a l'any 1850, hi hem trobat un full solt que diu:

"A D.Telesforo Izal.

Muy Sr. mio tendrá la bondad de reprender a mi hijo Bartolomé Nadal como discipulo suyo.../Coloma Nadal".

Telesfor Izal havia estudiat els anys anteriors a la Normal gironina. Més tard, sembla, exercí de mestre a les comarques del partit judicial de Puigcerdà. L'any 1876 publicà "Apuntes para un proyecto de Enseñanza nacional por Don Telesforo Iza (Sic, per Izal), Maestro titular de la E.pública Superior de S.Feliu de Guíxols. Aprobados por la comisión nombrada al efecto por los maestros públicos de la provincia de Gerona y representados a S.A. las Cortes del Reino", Gerona, Imp.de Vicente Dorca, 1876, 58 pàgs.(67)

Respecte als alumnes:

Curs 1849-50

	1r.	2n.	3r.	lliures	total
Escola Superior de Barcelona	37	29	-	2	68
Escola de Lleida	13	-	-	-	13
Escola de Girona	14	6	-	9	29

Curs 1850-51

Escola S.de Barcelona	40	26	7	-	73
Escola de Lleida	16	13	-	-	29
Escola de Girona	21	12	-	18	51

Curs 1851-52

Escola S.de Barcelona	57	28	24	-	109
Escola de Lleida	4	16	-	-	20
Escola de Girona	30	17	-	18	65

(68)

La Llei d'I.P. de Moyano (9 de setembre del 1857) no fa res més que articular i estabilitzar la situació de les Escoles Normals. Estableix l'obligatorietat de l'ensenyament primari entre els 6-9 anys. I permet la reobertura de l'Escola Normal de Tarragona com a Escola Normal Superior, 15 de setembre del 1859, amb Carlos Yeves y Lario com a Director; Carlos Ponz

Ripoll, Regent; Rvent.P.Joaquin Caballero González, professor de Religió; Sebastián Consul, interí, substituït ben aviat per Isidoro Jiménez Melero, 2n.Mestre; Matías Salleras Vergés, 3r.Mestre; i J.Bta.Suñé, Auxiliar de la Regència. (69)

Mentrestant van anar sorgint les Escoles Normals de Mestresses. La primera a l'estat espanyol a Pamplona, l'any 1847. Però sorgien d'una manera informal, sense legislació pròpia, amb gran autonomia. La Llei Moyano recollia per primera vegada aquestes Institucions:

"Art.71 -Para ser maestra de primera enseñanza se requiere:

1º Haber estudiado con la debida extensión en Escuela Normal las materias que abraza la primera enseñanza de niñas, elemental o superior, según el título a que se aspire.

2º Estar instruida en principios de educación y métodos de enseñanza.

También se admitirán a las maestras los estudios privados, siempre que se acrediten dos años de práctica en alguna escuela modelo"

Art.114 -El Gobierno procurará que se establezcan Escuelas Normales de maestras para la mejor instrucción de las niñas".

En efecte, a l'any següent, 1858, el 24 de febrer, era creada l'Escola Normal Central de Mestresses. A Barcelona no es crearà la Normal femenina fins l'onze de juny del 1860.

Val a dir que a Girona no existí Escola de Mestresses durant tot aquest període. Només podia aconseguir-se un Certificat d'aptitud per a escoles incompletes, com també existia per a mestres.

De tots aquests anys en tenim poquíssima informació. Respecte al professorat sabem que era Director, l'any 1855, Ramon Pi.

En relació amb els alumnes matriculats podem establir el següent:

any acadèmic	1r.	2n.	3r.	total
1858-59	?	?	-	30
1859-60	26	13	-	39
1860-61	41	21	11	73
1861-62	?	?	?	100
1862-63	?	?	?	104

(70)

Queda reflectit en l'estadística com a partir del curs 1860-61 l'Escola Normal de Girona esdevingué Superior.

D'altra banda, estem assabentats dels pressupostos de l'Escola Normal i dels Instituts Gironins (Figueres i Girona). Heus-ne-ací les dades:

Curs 1859-60			
Institut de Girona:	Alumnes, 137, més 28 de col. legis incorporats		
	Total alumnes: 165		
	Quantitats rebudes	-personal	103.836,31
		-material	20.457,98
		-total	124.294,29
Institut de Figueres:			
	Total alumnes: 195		
	Quantitats rebudes	-personal	88.024,15
		-material	8.190,32
		-total	96.214,47
Normal de Girona:			
	Total alumnes: 39		
	Quantitats rebudes	-personal	20.660,-
		-material	6.858,32
		-total	27.518,32

Curs 1860-61			
Institut de Girona:			
	Total alumnes: 199		
	Quantitats rebudes	-personal	100.851,32
		-material	24.476,30
		-total	125.327,62
Institut de Figueres:			
	Total alumnes: 202		
	Quantitats rebudes	-personal	89.073,75
		-material	12.304,22
		-total	101.377,97
Normal de Girona			
	Total alumnes: 73		
	Quantitats rebudes	-personal	28.772,55
		-material	10.627,64
		-total	39.400,19

Les Escoles Normals, com tot l'ensenyament en general i més en concret l'ensenyament primari, vivien amb una evident asfíxia econòmica, menystingudes i oblidades. A desgrat de constar, en la llei Moyano, entre les Escoles professionals, les Normals amb prou feines si esmerçaven una mínima part de la seva dedicació a assignatures pròpiament professionals. Calia omplir els enormes dèficits culturals dels alumnes aspirants, amb un bagatge de cultura general mínim. En no complir una funció estrictament professional -que d'altra banda no podien portar a cap per manca de base cultural mínima- la seva fisonomia es desdibuixa. Per això no és estrany que a finals del regnat d'Isabel II, el ministre integrista Catalina, el 10 de juny del 1868, suprimís a nivell d'estat, les Normals. Tothom qui tingués un títol podia aspirar al diploma d'aptitud per a mestre d'ensenyament primari. La formació dels futurs mestres s'assignava als Instituts.

Tanmateix, la Revolució de Setembre feia inoperant la disposició ministerial. Un Decret del 14 d'octubre del 1868 derogava la llei Catalina, i restablí la legislació de Moyano.

Cal dir, però, que el Sexenni no fou gaire innovador en l'aspecte de la formació dels mestres, malgrat les declaracions. La inestabilitat política i el "doctrinarisme" no propiciaren massa l'ensenyament públic.

Amb rutina, sense recolzament social i econòmic, les Normals continuaren fent el seu camí.

Per la Llei de Pressupostos del 28 de juny del 1887, i a títol de reintegre, les Normals, com també la Inspecció i els Instituts, passaven a ser pagats per l'Estat. O sigui, les Diputacions havien de remetre a l'Estat les quotes que corresponien a cada municipi de la província; aquestes quotes eren de l'1,1932% sobre el total de les contribucions Territorials, Industrials i de Consums.(72)

Respecte a l'Escola Normal de Girona ens manca gairebé tota informació. Sabem que vers el 1870 ocupava, novament, la Direcció del Centre Bruno Barnoya. Segurament fins el curs 1888-89.

Durant aquests anys fou professor a la Normal de Girona Alexandre de Tudela i Pérez. Havia nascut a València, el 6 de març del 1861. Estudià a l'Escola Normal Central de Madrid. I, segurament, el 1881 fou destinat a Girona:

"¿Cómo olvidar...; ni menos aún a la de Gerona, en la que hicimos nuestras primeras armas como profesor, en edad bien temprana?"

A Girona exercia de Mestre 3r. Precisament Alexandre de Tudela es queixa de la diversitat d'assignatures que havia d'explicar el Mestre 3r.:

"No se comprende que al maestro de menos sueldo se le encargue de la Agricultura, práctica de Agricultura, Industria y Comercio, dos cursos de Geografía, ambas Historias, y Ciencias físico-naturales (con las cinco ó seis materias comprendidas bajo ésta última denominación), y todo ello por siete mil reales que tenia asignados: más que el número de clases, abruma la diversidad de estos conocimientos, así como la necesidad de poseerlos lo más científica y prácticamente posible, no obstante tener que tratarlos de modo elemental".(73)

A la nostra ciutat "va estar-hi ben poc temps". En efecte, marxà a Tarragona, el 17 d'agost del 1882. A Tarragona escriví diversos llibres. I es traslladà, més tard, a la Normal de Barcelona.

El curs 1888-89, sembla que ocupa la Direcció el professor Francisco Loperena Nieva. Era professor del Centre de feia uns anys. Sabem que publicà unes Nociones de Gramática Castellana (Imp.Dorca,Girona,1880,2ª ed., 150 pàgs.) (Revista de Gerona, Tom.IV, anys 1880, p.475), unes lecciones de Pedagogía escritas para los alumnos que estudian el tercer año en las Escuelas Normales (Imp. de la Casa P. de Caridad, Barcelona, 1890, 1ª ed., XLIV,232 pàgs.) (R.Blanco, Bibliografía pedagógica, Tom.II, nº 1.107, Madrid, 1907). Francisco Loperena era d'ideologia certament avançada (74). A principis del nou segle, i ja en el marc de l'Institut, va acordar-se de donar conferències dominicals de divulgació. Les organitzaren els professors Champseur, Loperena, Noble i Cazorro. El claustre no es feia solidari dels conceptes difosos ni dels possibles incidents. "Sembla que les conferències foren molt escoltades

i alguna, com la que pronuncià el senyor Loperena de la Normal, discutida".(75)

Un altre professor era Antonio de Bordons Guillot. El seu títol de Mestre Superior fou expedit el juny de 1871. L'any 1898 hom certificava 14 anys, 3 mesos i 16 dies com a professor interí, i 5 anys de Regència de l'Escola Pràctica com a substitut. (76)

Poquíssim fou el temps que estigué a la Normal de Girona el professor Generoso de Bajo Ibáñez, perquè ens consta pel llibre de Certificacions que

"desempeñó el destino de tercer Maestro de esta Escuela como interino" des del 13 de setembre del 1880 a l'1 de gener del 1881, "distinguiéndose por su intachable conducta, por su celo e inteligencia en la enseñanza, y por su exactitud y recto criterio en todos los servicios"

Es traslladà, sempre com a Mestre 3r, a la Normal de Vitòria.

(77)

Com a professors de Religió exerciren Narcís Falcó i Xifreu, vers el 1868; i Joan Julià i Calzada, prev, com a Auxiliar, vers el 1888. (78)

En relació amb el Regent de l'Escola Pràctica Anxa, hem de recordar que fins el març de 1885 fou Manuel Nató. Tanmateix, comptava amb Auxiliars, sobretot a partir del 1877 -perquè el Regent tenia poca salut-. Foren Auxiliars de la Regència, Antoni de Bordons i Guillot, Miquel Taberner i Solarich, i Josep Notó i Roig. De Josep Notó ens consta per una certificació del 1881 que havia exercit com a Auxiliar, amb bon comportament (Certificacions, 1881). Fou substituït, sembla, per Miquel Taberner, perquè l'octubre del 1881 exercia una substitució interina a l'Anxa.(79)

L'Escola Pràctica es trobava instal·lada en uns locals absolutament inadequats, al c./ de la Barca:

"Reune malísimas circunstancias para el uso a que está destinado, pues a más de tener escasas luces,

se halla pobrísimamente ventilado y continuamente húmedo"

"En el barrio donde sienta sus reales la prostitución. Es de pobrísimos aspecto y forma irregular; feo, sucio; sin blanquear. Tienen sus puertas en una calle estrecha, apartada del centro de la población. Hay humedad". (80)

El febrer del 1886, fou nomenat com a successor de Nató, Pere Pascuet i Taixé. En fou per poc temps. L'any 1888 es traslladà a l'Escola Superior de Palafrugell. Josep Pla diu d'ell:

"A la seva mort (del senyor Llavià) l'escola de minyons fou dirigida pel senyor Pascuet, que era fill de Sant Pere Pescador i anava coix; exactament, portava una cama de fusta. El senyor Pascuet, que era un carca, ha deixat un gran record de bon mestre, perquè la seva preocupació fou l'aritmètica i la tenidoria de llibres, que és precisament el que la indústria necessitava. El senyor Pascuet formà probablement els millors tenidors de llibres de Palafrugell".(81)

Per a substituir-lo fou nomenat, després de superar unes oposicions, Esteve Isern i Serrat (o Serret). En prengué possessió a l'abril del 1891. Esteve Isern havia estudiat a la Normal de Girona (Certificacions, títol de Mestre Elemental, 1884). En aquests anys l'Escola Pràctica s'havia traslladat a uns locals de la Pujada del Seminari. L'any 1904 Esteve Isern es traslladà a l'Escola graduada Anexa de Burgos. Posteriorment, encara, passà a Barcelona, on morí el mes de juny del 1930.

Durant uns quants anys la direcció de la Normal gironina anà a càrrec, interinament, de Josep Gumbau i Serra, concretament des del 4 de gener del 1893 al 9 d'octubre del 1899. Josep Gumbau havia nascut a Cantallops, l'any 1862 (?). Havia estudiat batxillerat (títol expedit per la U. de Barcelona, octubre del 1879). Posteriorment va titular-se com a Agrimensor -Pèrit tassador de terres- (títol, abril del 1883). L'any 1888 (26 de maig) aconseguia el títol de Mestre de Primera Ensenyança Normal. El mateix any havia estat nomenat professor interí de la Normal de Girona (14 de març, 1888). Posteriorment,

com hem dit, fou Director interí. Regia, també, una gestoria a Girona i era representant de la Companyia d'Assegurances "Hispania". L'any 1901 era Director-propietari de la revista El Defensor del Magisterio. Ja en un període més avançat fou nomenat Auxiliar provisional de la Normal de Barcelona (del 25 de juny del 1910 al 14 de febrer del 1912). En reobrir-se l'Escola Normal de Girona, l'any 1914, serà nomenat Auxiliar propietari, secció de Ciències.

Hem trobat, encara, el nom d'alguns altres professors, dels quals, però, no en sabem res. Aquest és el cas de Bartolomé Saqués i Galí; o de Joaquin Rodríguez Zea (sembla que exercí a Girona el curs 1889-90).

Respecte a l'alumnat ens manca gairebé tota informació. A nivell d'Estat, i per l'any 1880, posseïm la següent estadística:

Exercint a l'E.Pública	Mestres	Auxil.	Mestresses	Auxil.
Títol Normal	297	26	---	---
Títol Superior	2.020	86	1.257	106
Títol Elemental	6.794	223	5.097	176
Certificat d'Aptitud	5.802	32	---	---
Sense títol ni Certificat	878	465	167	724

(82)

Només podem aportar algunes dades sobre expedients tramesos per a l'expedició de títols. Així, i a títol d'exemple,

Juliol 1865:	Expedients Mestre Superior:	3
	Expedients Mestre Elemental:	18
	Certificats Aptitud (dones):	10
Juliol 1866:	Expedients Mestre Superior:	3
	Expedients Mestre Elemental:	11
	Certificats Aptitud (dones):	8

En tot cas, és evident que passaren per les aules de l'Escola Normal de Girona grapat de mestres prestigiosos. Sense afany de ser exhaustius, heus-ací uns quants noms:

- Antoni Balmaña, títol de Mestre Superior (març 1867)
- Marià Pujolar i Batlle, de Llers, Mestre El. (cursos 1857-59)
Mestre Superior (curs 1861-62)
- Gregori Carandell i Salines; Mestre Elemental (cursos 1877-78, i 1878-79, amb Excel.lent, i títol gratis); Mestre Superior (curs 1879-80)

- Francesc Flos i Calcat; Mestre Elemental (cursos 1878-79; 1879-80).
- Josep Dalmau i Carles, Mestre Superior (1882-83, Excel.lent)
- Joan Bosch i Cusí; Mestre Elemental (juny, 1884)
- Pau Delclós i Dols; Mestre Superior (juny 1885)
- Salvador Albert i Pey, Mestre Superior (juny 1887, Excel.lent)
- Silvestre Santaló; Mestre Superior (juny 1893)
- Llorenç Jou i Olió; Mestre Superior (juny 1894)
- Lluís Moreno i Torres; Mestre Superior (juny 1896)
- Joaquim Pla i Cargol; Mestre Elemental (juny 1898)

(83)

Cal dir que per una R.Ordre del 8 de juliol del 1888, les Escoles Normals havien d'organitzar Conferències Pedagògiques a l'estiu. A Girona, que sapiguem, s'organitzaren almenys durant els estius de 1888, 1889, i 1890. Hi intervingué Gregori Artizà sobre els següents temes:

- 1888: "Enseñanza de la Escritura en las Escuelas Elementales y Superiores".
- 1889: "Conocimientos indispensables al maestro sobre legislación del ramo".
- 1890: "Formas de enseñanza y enseñanza cíclica".

Ja hem dit que hi havia, també, un certificat d'aptitud "para maestro/a de Primera Enseñanza elemental incompleta". S'aconseguia amb un examen de suficiència. El tribunal per als homes el formaven tres professors de la Normal. Per a les dones, el presidia el Director de la Normal, i els vocals eren dues mestresses "públicas de esta Ciudad". El llibre d'actes d'aquest examen d'aptitud abasta del 1887 al 1901. Les mestresses públiques gironines que formaven part del tribunal examinador eren Margarida Taberner, i Rosa Sensat. (84)

3. Del 1898 al 1914

A partir del 1898, com sabem, els temes educatius començaran a prendre carta de naturalesa pública a la societat espanyola. I si fins ara les Normals havien viscut al marge de qualsevol preocupació, a partir d'aquest moment

seran objecte d'un seguit de canvis, tan precipitats i efímers, que serà impossible d'assimilar.

En efecte, un Reial Decret del 23 de setembre del 1898 establia tres graus en el Magisteri: -Mestre Normal, que s'aconseguia a l'Escola Central de Madrid -Mestres Superiors, que com a mínim podrien cursar-se en una Normal de cada Districte Universitari, amb una duració de 2 anys -Mestre elemental, que bastava un any per aconseguir-lo, amb dos cursets semestrals (setembre-gener; febrer-juny).

Donada la nova situació i la facilitat per aconseguir el títol de Mestre Elemental, se suprimia el Certificat d'Aptitud per a escoles elementals incompletes.

D'altra banda, el professorat podia ser Numerari i Supernumerari. Els professors Supernumeraris només podien ser dos a cada Escola, un d'ells a càrrec de la Secretaria, i amb la missió de subsituir els Numeraris en casos d'absència o malaltia; en aquest cas cobraven la meitat del sou de la plaça. Es creava, a més, la figura del Professor Especial (de Francès, Música i Dibuix). I es mantenien les figures del professor Auxiliar de Religió, i la del Regent de l'Escola Pràctica Annexa.

Cal tenir present que els sous no eren pas gaire atractius:

Professors Numeraris:	3.000' - ls anuals
Professors Supernumeraris:	750' - ls anuals
Professors Especials:	1.000' - ls anuals
Regent de l'Annexa:	2.250' - ls anuals

Aquest nou Pla entrà en vigor el curs 1899-1900. Creiem que amb aquest nou Pla la Normal de Girona restà com a simple Normal Elemental.

Tanmateix, aquest Pla només durà un curs. El 6 de juliol del 1900, ja amb un Ministeri específic d'Instrucció Pública del qual fou primer titular García Alix, es retornà a 2 cursos complerts per a cursar el Magisteri Elemental.

Tampoc aquesta reforma fou duradora. El 17 d'agost del 1901, Romanones establia un nou Pla. Un nou Pla que desdi-

buixava totalment el caràcter professional dels estudis de Magisteri. En realitat subordinava les Normals als Instituts. Això creà una gran confusió. Les Escoles elementals i superiors de mestresses, i les superiors de mestres foren incorporades als Instituts, però conservant la seva unitat orgànica. Les Escoles Normals Elementals de Mestres eren, ben simplement, absorbides pels Instituts, perdent fins i tot la seva pròpia existència. Els estudis de Mestre elemental es feien, doncs, als Instituts, que veieren completat el Claustre amb un Professor de Pedagogia, i amb un Professor Auxiliar de Dret i Legislació Escolar.

Aquest nou Pla fou de conseqüències funestes per a l'Escola Normal de Girona. Pràcticament el Centre deixà d'existir.

Així, el professor Lorenzo Nuño y Viñas, "que desde el 22 agosto último en que tomó posesión del cargo de Profesor Numerario de esta Escuela, hasta la fecha (30 de setembre, 1901) que deja de prestar servicios en ella por pasar en comisión a prestarlos al Instituto General y Técnico de Valencia"(85) És la dissolució.

La situació l'explica Pompeio Pascual:

"En les velles aules de l'Institut, també hi tenia cabuda l'Escola Elemental de Mestres anomenada "Escola Normal refundida a l'Institut" que comprenia dos cursos i Revàlida, amb una Escola anexa, fora de l'ambient de l'Institut, emplaçada en un pis sòrdid situat a les escales de Sant Martí on hi practicaven els futurs pedagogs. Tant el Sr. Paltré que fou professor de l'Escola anexa durant molts anys, on ensenyava Metodologia pedagògica, com els diferents directors (Moar, (sic per Mora?) Almudi, Calixto Noguera, Casià (sic) Costal) i els professors Josep Barceló (Dret i legislació escolar), Font i Fargues (Pedagogia), Bordons (Treballs manuals), Quingles (Comerç), Loperena, Torres, Miguel García... assistien a les sessions claustrals amb els mateixos drets que els professors de l'Institut. El Director Sr. Espona ensenyava "Elements d'Agronomia"...

La classe d'Agricultura corresponent al batxillerat l'estudiàvem en el darrer curs i era conjunt (sic) amb els estudiants del magisteri".(86)

Val a dir que durant aquest llarg parèntesi (1901-1914) l'escola Anexa veié importants millores (87). Certament, el desembre del 1905 prenia possessió de la Regència de l'escola anexa Isidre Paltré i Noy. Fill de Palau Saverdera (9 de juny del 1870), havia estudiat magisteri a Girona. Procedia de l'escola pràctica de Lleida on havia ingressat com a Regent l'any 1889. Isidre Paltré morí a Girona el 3 de desembre del 1911. Durant els anys de la seva Regència s'havia erigit el nou edifici del Grup Escolar Joan Bruguera, a l'avinguda Jaume I (primera pedra, 4 de novembre del 1908, com a commemoració del Centenari dels Setges. Inauguració l'1 de setembre del 1911). Era la primera escola a la província de Girona que, per agregació d'altres escoles unitàries, esdevenia escola graduada.

Amb la següent graduació:

Pàrvuls 1r: Montserrat Pujol, auxiliar interina
 Pàrvuls 2n: Antònia Llop, mestre superior, propietària.
 Cicle Elemental: 1r, Lluís Juher, a càrrec del fons de retribucions.
 2n, Joan Salamero, mestre propietari de la secció anexa.
 3r, Bernardí Corral, fons de retribucions.
 4r, Silvestre Santaló, propietari de l'elemental de nens, nº 2.
 5è, Emili Batlle, fons de retribucions.
 Cicle Superior: 1r, Sebastià Pla, fons de retribucions.
 2n, Josep Dalmau Carles, propietari de l'elemental de nens, nº 1.

En morir Isidre Paltré, fou nomenat Regent, Joan Gomís Oromí. En prengué possessió l'11 de setembre del 1913. Havia nascut a Lleida el 2 de febrer del 1857. Fou mestre de l'Escola Superior de Felanitx, i posteriorment de Vilanova i la Geltrú. L'any 1905 substituï I. Paltré a l'escola pràctica de Lleida. El curs 1914-15 el Grup Escolar gironí el formaven:

Pàrvuls: Antònia Llop, i Francesca Colomer.
 Mestres propietaris: Josep Dalmau Carles, de la unitària nº1.
 Silvestre Santaló, de la unitària nº2.
 Joan Salamero, mestre secció anexa.
 Sebastià Pla, mestre secció anexa.
 Jaume Ministral, mestre secció anexa.

Regent: Joan Gomis Oromí.
 Mestres encarregats: Josep Junquera
 Francesc Casademont
 Lluís Juher

"Aies" agregades a pàrvuls (a càrrec de l'Ajuntament):
 Remei Condom
 Manuela Amat

El 9 d'agost del 1912 era nomenat Professor de Pedagogia de l'Institut de Girona, Cassià Costal. Substituïa, sembla, a Ramon Almudi Pamplona (88). Es tancava, així, un llarg període d'interinitats en aquesta càtedra. D'altra banda, Cassià Costal era el nº 1 de la secció de Lletres de la Primera Promoció de l'Escola Superior del Magisteri (promoció 1909-1912).

Gairebé com si fos un encadenament lògic dels fets, aquest mateix curs 1912-13 s'iniciarien els primers tràmits per fornir Girona d'Escoles Normals. En efecte, el 6 de maig del 1913 la Junta Provincial de Instrucción Pública "comunica a la Presidència de la Diputació la necessitat de sol·licitar a l'administració central una Escola Normal de Mestresses per Girona", almenys. "La Diputació, després d'un informe tècnic de la Comissió de Foment favorable a la creació de la Normal femenina, decideix assumir les responsabilitats econòmiques que es derivin de la creació d'aquesta Normal".

Diversos sectors, tanmateix, proposaren immediatament d'aconseguir també una Escola Normal Superior de Mestres. Així, el 6 de novembre del 1913 són els alumnes de Magisteri a l'Institut que ho sol·liciten en una instància a la Diputació:

"Han experimentado al mismo tiempo honda pena al ver que no se restablecía igualmente la Escuela Normal Superior de Maestros en esta provincia, que tanto contribuyó a la formación excelente de un Magisterio que goza fama de ser de los más idóneos de España".(89)

En sentit similar es manifestava l'Associació Provincial de Mestres, en una sessió del primer de novembre, i el mateix Ajuntament de la Ciutat (sessió del 7 de novembre). Creiem que és una pressumpció raonable de creure que Cassià Costal

estava darrera d'aquestes diverses peticions, d'altra banda tan lògiques i raonades. La proposta fou acollida per la Diputació.

Així, el 7 de novembre del 1913, l'Associació Provincial del Magisteri de Girona agràia a l'Ajuntament les gestions fetes per aconseguir la creació a la ciutat de les Escoles Normals Superiors. Uns dies més tard, el 18 de novembre, la Diputació fa un informe contestant la instància de Pere Rosselló i 28 alumnes oficials més de magisteri a l'Institut, i la de l'Associació de Mestres, en sentit positiu, a la sol·licitud d'anar cap a la creació de les dues Escoles Normals Superiors (90).

Des d'aquest moment les gestions van multiplicar-se. Ens consten, per exemple, les del Rector de la Universitat de Barcelona. O les del mateix President de la Diputació, que es traslladà a Madrid per aquest assumpte.(91)

L'Ajuntament, al seu torn, ara amb l'alcalde Francesc Coll i Turbau, creà una comissió mixta regidors i professors per a trobar edificis on instal·lar les Normals. El regidor Joaquim Font i Fargas, en nom de la comissió mixta, exposà les dificultats per trobar edificis adients, i com finalment creien haver-ne trobat uns que, si bé no eren prou adequats, podien servir. Concretament, proposaven el lloguer del "Círculo Católico de Obreros" per a Normal de Mestres (arrendament de 75^{pts} anuals), i l'ex-convent de les Monges Franceses, al carrer d'Alemanys, per a la Normal de Mestresses (lloguer de 30^{pts}). No sembla pas, tanmateix, que les Escoles Normals s'instal·lessin a aquests edificis, o en tot cas, fou per pocs mesos.(92)

L'agraïment dels mestres de Girona per la bona acollida a la proposta de crear les Escoles Normals es manifestà en una Festa Escolar que tingué lloc el dia 11 de gener del 1914. Consistí en un recorregut dels nens de les escoles, més de 1500, acompanyats dels mestres, pels carrers de la Ciutat, fins a la Diputació i a l'Ajuntament. A la Diputació i a l'Ajuntament es pronunciaren els discursos de rigor. A la tarda, se celebrà una Festa Literària al Teatre Principal.(93)

Finalment, s'aconseguí que el Ministeri d'I.P. establís les Escoles Normals Superiors a Girona, per un Reial Decret de 27 de març del 1914 (Gaceta del 18). Legalment començaren a funcionar el 1r. de maig.

A primers de maig, en efecte, es feren els primers nomenaments de professors: Cassià de Costal, Joan Gomis Ll., Josep Barceló, Joaquim Font i Fargas... Com a professor provisional de Música fou nomenat Tomàs Sobrequés Masbernat, gràcies a les gestions de Joaquim Salvatella, tal i com dóna a entendre un telegrama de gratitud pel nomenament, signat per D.Rahola, J.Bta.Torroella, P.Cerezo, i J.Garreta (94). Cal dir que aquells anys Joan Gomis Ll. era, també, afí a la Lliga Regionalista, i col.laborador assidu de Diario de Gerona (per exemple, "Baixa política", 14 de juny, 1914, a favor del President de la Diputació, Agustí Riera, i contra els tradicionalistes; o "La crisis dels vells partits polítics", 24 de juny, 1914;...).

El mes de juny van celebrar-se els primers exàmens. A l'Escola Normal de Mestres, només d'alumnes lliures.

"...los alumnos oficiales de los dos cursos elementales del Magisterio que se habían matriculado en el Instituto General y Técnico de la capital, terminaron en este último establecimiento el curso de 1913 a 1914".(95)

Tanmateix, el 30 d'agost del mateix any 1914 era aprovat un nou Pla d'Estudis (Pla 1914), proposat pel Ministre Francisco Bergamín, molt millor que els anteriors.

Serà amb aquest nou Pla que, realment, les Escoles Normals gironines iniciaran la seva singladura, el 1r. d'octubre de 1914.

* * * * *

En conjunt, doncs, no sembla pas que poguem atribuir a la Inspecció ni a la Normal un paper massa significatiu en el procés de renovació pedagògica del magisteri gironí del segle XIX.

NOTES CAPITOL I

- (1).- E.Durkheim, Education et Sociologie, Paris, Ed.PUF, 1973, 2^a ed., pàg.46, esmentat per J.Pallach, Els mestres públics i la reforma de l'ensenyament a Catalunya, Barcelona, Ed.CEAC, 1978, pàg.37.
- (2).- Vegeu C.Cipolla, Educación y desarrollo en Occidente, Esplugues de Llobregat, Ed.Ariel, 1970.
- (3).- Vegeu J.Monés i Pujol-Busquets, El pensament escolar i la renovació pedagògica a Catalunya. 1833-1839, Barcelona, Ed. La Magrana, 1977.
- (4).- M.Artola, La burguesía revolucionaria (1808-1869), Historia de España Alfaguara V, Madrid, Alianza Universidad, 1973, pàg.280.
- (5).- Gil de Azcárate, La Instrucción Pública en España, 3 vols., Madrid, 1855, vol.I, pàg.220.
- (6).- Pascual Madoz, Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y de sus posesiones de Ultramar, Madrid, 1846, 2^a ed., vol.VIII, pàgs. 361-371.
- (7).- P.Solà, "Els estudis sobre el fet educatiu i la transmissió cultural i ideològica a les comarques gironines", a AIEG, Vol.XXV - II part, Girona, 1981, pàgs. 315-329.
- (8).- Gil de Azcárate, ob.cit., pàg. 321.
- (9).- J.Nadal Oller, a F.Soldevila et alii, Un Segle de vida Catalana, Barcelona, Ed.Alcides, 1961, Vol.I, pàg.61. I J.Pallach, ob.cit., pàg. 58.
- (10).- Gil Vidal, L'evolució social a Olot, Olot, 1937, pàg. 103.
- (11).- Vegeu P. Martínez Quintanilla, La provincia de Gerona. Datos estadísticos, Girona, 1865, pàgs.146-150.
- (12).- Revista de Instrucción Primaria, any III (1851), nº 1, gener.
- (13).- Revista de Instrucción Primaria, any II (1850), nº 11, 1 de juny.
- (14).- Revista de Instrucción Primaria, any V (1853), nº 2, 20 de gener.

- (15).- Revista de Instrucción Primaria, any V (1853), nº 23, 1 de desembre.
- (16).- I. Cerdà, Monografía estadística de la clase obrera de Barcelona, en 1856, esmentant per J.Benet i C. Martí, Barcelona a mitjan s. XIX, Barcelona, Ed.Curiel, 1976, Vol.I, pàg. 176.
- (17).- Vegeu a l'APENDIX, els exàmens públics del 1853 a Tortellà i Llagostera, segons cròniques de Revista de Instrucción Primaria.
- (18).- P. Martínez Quintanilla, ob.cit., pàg. 150.
- (19).- Vegeu M.Artola, ob.cit., pàg. 281.
- (20).- P.Martínez Quintanilla, ob.cit., pàg. 144. A la ciutat de Girona l'any 1886, la xifra d'analfabets assolia el 35,74%, cfr. Homenaje a José Dalmau y Carles, Girona, 1927, pàg. 24.
- (21).- J. Botet i Sisó, Provincia de Gerona (vol. de la Geografía General de Catalunya, dirigida per Carreras Candi), Barcelona, Ed. Albert Martín, s.d., pàg. 148.
- (22).- J. Nadal Oller, Pròleg, a J.Sobrequés, Els estudis universitaris a Girona al llarg de la Història, Girona, Ed. Col.legi Universitari, 1978, pàg. XI.
- (23).- Miquel Santaló, El Gironès. Per l'estudi de Catalunya, Girona, Tallers Gràfics l'Autonomista, 1923, pàg. 160. La relació completa de pobles que M.Santaló considerava integrants del Gironès, i el percentatge d'analfabetisme, era: Girona, 24,5%; Amer, 44,8%; Anglès, 47,21%; Sarrià de Ter, 48,83%; Salt, 51,96%; Santa Eugènia, 54,02%; Bescanó, 54,94%; Sant Feliu de Pallerols, 58,09%; Vilablareix, 58,37%; Sant Daniel, 59,74%; La Sellera, 60,04%; Les Planes, 66,59%; Canet d'Adri, 68,97%; Palau Sacosta, 70,33%; Sant Julià de Ramis, 71,61%; Sant Gregori, 73,68%; Sant Aniol de Finestres, 74,89%; i Sant Martí de Llémana, 78,92%.
- (24).- Vegeu, J.M.Marquès, "Estructures i mentalitats a l'església gironina, 1875-1900", a Revista de Girona, núm. 76 (1976). pàgs. 135-141; i "Constantino Bonet, Obispo de Gerona", (1862-1875)", II, a AIEG, XXIV, (1978), pàgs. 177-204.
També, T.Noguer, Biografía del M. Iltre. Dr. D. Joaquin Masmitjà y de Puig,..., fundador del Instituto de las Hijas del Stmo. e Inmaculado Corazón de María, Girona Tallers Tipogràfics Ariel, 1952. Sobre els escolapis, cfr. C.Bau, Historia de las Escuelas Pías en Cataluña (1751-1951), Barcelona, Tallers Gràfics M.Galve, 1951; i C.Vilà Palà, Escuelas Pías de Olot, Salamanca, Imprenta Calatrava, 1974.

- (25).- L.Luzuriaga, La Enseñanza primaria en España, Madrid, 1915; i F.Buisson, Dictionnaire de Pédagogie et d'Instruction Publique, Espagne, Paris, 1882, esmentat per C.Lozano, "Los maestros de Cataluña durante el Sexenio Revolucionario (1868-1874)", a III Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans, Girona, 1979, pàg. 89-91.
- (26).- Sobre la Institución libre de Enseñanza, vegeu V.Cacho Viu, La Institución Libre de Enseñanza. Orígenes y etapa universitaria (1868-1881), Madrid, Rialp, 1962; A.Jimenez Landi, La Institución Libre de Enseñanza contemporánea, Madrid, C.S.I.C., 1966; M.Tuñón de Lara, Medio siglo de cultura española (1885-1936), Madrid, Ed.Tecnos, 1970. Vegeu, encara, el dossier "Institución Libre de Enseñanza. 1876-1976" a Cuadernos de Pedagogía, núm. 22 (Octubre 1976), escrit bàsicament per M. Tuñón de Lara, Pedro Cuesta Escudero i M. Pérez Galán. Cfr. també I.Turin, La Educación y la Escuela en España (1874-1902). Liberalismo y tradición, Madrid, Ed. Aguilar, 1967, obra essencial per a l'estudi d'aquest període de l'escola espanyola.
- (27).- Cfr. J.M. Marquès, "Estructures i mentalitats a l'església gironina 1875-1900", a Revista de Girona, núm. 76 (1976), pàgs. 135-141.
- (28).- Vegeu A.Prost, L'enseignement en France, (1800-1967), Paris, Ed.Colin, 1972.
- (29).- Cfr. J. Pallacha, ob.cit., cap. IX.
- (30).- Vegeu, per exemple, l'elogi de J. Pla a la tasca dels Maristes al seu col·legi de Palafrugell, a Girona, un llibre de records, Barcelona, Ed.Destino, 1976, pàg. 16.
- (31).- Vegeu, J.M. Marquès, "Els estudis al Seminari, 1826-1918", a IEG; vol. XXV, II part (1981), pàgs. 255-267. L'any 1900 hi havia Preceptories, o sigui, escoles de Llatinitat a Olot, Arbúcies, i Casa-Missió de Banyoles. D'altra banda, sobre el col·legi-seminari del Collell, cfr. L.G. Constans, Historia de Santa María del Collell, Malgrat de Mar, 1954. Al Seminari hi estudiaven molts nois que cercaven "un complement d'instrucció, sense vocació decidida ni propòsit determinat". En tot cas, "els estudis del Seminari, potser un xic més reduïts en extensió, tenien en avantatgós canvi una major intensitat, que es manifestava sobretot com a preparació a la cultura clàssica, sobre l'ensenyament oficial de l'Estat", segons J.Vinyas i Comas, Memòries d'un gironí, Girona, Imp.Masó, 1932, pàgs. 40-41.

- (32).- Vegeu, respectivament, Boletín Republicano de la Provincia de Gerona, n. 17, 16 de juny, 1869; i La República, any II, n. 63, 3 de juny, 1869.
- (33).- Vegeu el meu article "Sobre algunes escoles laiques a les comarques gironines, 1885-1886", a Revista de Girona, n.85 (1978), pàgs. 363-364.
- (34).- Pere Solà, Las escuelas racionalistas en Cataluña (1909-1939), Barcelona, Ed.Tusquets, 1976.
- (35).- J. Pallach, ob.cit., pàgs. 87-90.
- (36).- J. Pallach, ob. cit., pàgs. 72-77.
- (37).- J.Botet i Sisó, ob.cit., pàgs. 147-148.
- (38).- J. Pallach, ob. cit., pàgs. 37-49; sobre l'apreci per Joquin Costa, pàgs. 123-127.
- (39).- Pere Vergés, a Robert Saladrigas, L'Escola del Mar i la Renovació Pedagògica a Catalunya, Barcelona, Ed.62, 1973, pàg. 63.
- (40).- A.Galí, Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya, 1900-1936, Llibre II, Ensenyament Primari, 1ª Part, pàgs. 228 i 231.
- (41).- Sobre Antoni Balmanya, vegeu J. Galí, "Antoni Balmanya. Mestre de minyons", a Serra d'Or, any VII, gener 1965, pàgs. 68-69. També, L.M. Mestras, L'aportació gironina al desenvolupament de la Pedagogia Catalana. Ed. Diputació de Girona, 1983.
- (42).- Sobre la majoria d'aquests mestres ha escrit articles, sobretot al diari gironí Punt Diari, L. Mª Mestras, recollits en l'ob.cit. Sobre Salvador Genís, vegeu, també, J. Verrié, Continuïtat Pedagògica catalana durant els segles XVIII i XIX, Col.l. El Tremp, n. 11, Barcelona, 1981, pàgs. 75-78, "Salvador Genís i Bech. Seixanta anys d'acció bilingüe, 1869-1919". Podríem esmentar altres mestres d'aquesta "generació", com Esteve Trayter, Josep Batlle, Vidal Puigvert, Josep Guich,...
- (43).- J. Pallach, ob. cit., pàg. 29.
Cfr. també J. Clara, P. Cornellà, S. Marquès, i J. Puigbert, La renovació pedagògica a l'Ensenyament Primari (1900/1936). L'aportació dels mestres gironins. Antologia de textos, Girona, 1980.
- (44).- Cfr. L. Mª Mestras, ob. cit., i J. Clara et alii, ob.cit.
- (45).- J. Pallach, ob. cit., pàg. 101.

- (46).- J. Verrié, ob. cit., pàgs. 60-70.
- (47).- El Defensor del Magisterio, 21 d'agost del 1903, esmentat per J. Pallach, ob.cit., pàg. 183.
- (48).- J. Pallach, ob. cit., pàg. 182.
- (49).- Veg. A. Maillo, La Inspección de Enseñanza Primaria. Historia y funciones. Madrid, Ed. Escuela Española, 1967.
També, Lluís Betanaz Palomeras, "Apuntes Históricos de la Inspección docente", en Cuadernos de Pedagogía, núm 53 (maig 1979), pàgs. 4-6.
- (50).- Revista de Instrucción Primaria, any II (1850), n.11, 1 de juny.
- (51).- Revista de Instrucción Primaria, any II (1850), n.9, 1 de maig.
- (52).- Revista de Instrucción Primaria, any II (1850), n. 22, 15 de novembre.
- (53).- Revista de Instrucción Primaria, any II (1850), n.8, 15 d'abril.
- (54).- Revista de Instrucción Primaria, any V (1853), n.2, 20 de gener.
- (55).- El Magisterio Gerundense, art. de S.Santaló, 8 d'abril del 1914, esmentat per L.Mª Mestras, "Quatre grans suports i encoratjadors dels mestres gironins de començaments de segle", a III Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans, Girona, 1979.
- (56).- J. Pallach, ob. cit., pàg. 70.
Cal considerar un error el nom de Josep (sic, per Manuel Ibarz)
El març del 1913 era nomenat inspector per la província de Girona Josep M.Xandri (Cfr. L. Jou i Olió, Calendari Pedagògic (1910-1915), Barcelona, Ed. Elzeviriana, 1930), però ben aviat fou reemplaçat per J. Montserrat Torrent.
- (57).- Sobre la història de les Normals a l'estat espanyol, vegeu M. de Guzmán, Cómo se han formado los maestros. Cien años de disposiciones oficiales, Madrid, Ed. Prima Luce, 1973. També A. Escolano Benito, "Las Escuelas Normales. Siglo y medio de perspectiva histórica", a Revista de Educación, n. 269 (gener-abril, 1982), "La formación del profesorado", pàgs. 55-76.
- (58).- Alejandro de Tudela, La escuela Normal de Maestros de Tarragona, Tarragona, 1897.

- (59).- VV.AA. ICTINEU, Diccionari de les Ciències de la societat dels Països Catalans. (ss.XVIII-XX), a cura de F. Artal, P. Gabriel, Ec. Lluch, i F. Roca, Barcelona, Edicions 62, 1979.
- (60).- J. Pla i Cargol, Biografías Gerundenses (Gerona y sus comarcas), Girona, Ed. Dalmau Carles Pla, S.A., 1960, 2ª ed.
IM. Moli Frigola, "Els arquitectes del segle XIX a la província de Girona: Bru Barnoya i Xiberta (1809-1888)", a AIEG, núm. XXII (1974-1975), pàgs. 365-371.
Cfr. Artistes Gironins, 1800-1900, Imprempta Dalmau Carles Pla, Girona 1974.
- (61).- J. Clara, "Un concurs d'oposició a l'escola de gramàtica de l'Ajuntament de Girona l'any 1823", a III Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans", Girona, 1979, pp. 77-78.
- (62).- A. de Tudela, ob. cit., pàg. 12.
- (63).- A. de Tudela, ob. cit., pàg. 9.
- (64).- AEUM.- Girona, Quadern de Registres s. XIX.
- (65).- AEUM-Girona, Quadern de Registres, s. XIX.
- (66).- A. de Tudela, ob. cit., pàg. 13.
- (67).- R. Blanco, Bibliografía Pedagógica, Tom. II, Madrid, 1907, reg. n. 1036.
- (68).- Gil de Azcárate, ob. cit., Vol. I., pàg. 287.
- (69).- A. de Tudela, ob. cit., pp. 14-15.
- (70).- P. Martínez Quintanilla, ob. cit., pàg. 157.
- (71).- Universidad de Barcelona. Solemne apertura... cursos 1859/60, i 1860/61.
- (72).- Vegeu, P. Cornellà, "Notes respecte a la creació de l'Escola Normal de Girona", a AIEG, Vol. XXV -II part. Any 1981, pp. 283- 294.
- (73).- A. de Tudela, ob. cit., pp. 6 i 22.
Sobre Alexandre de Tudela vegeu Artur Martorell, Alexandre de Tudela, Barcelona, 1936.
El curs 1882-1883 formaven el Claustre de Professors de l'Escola Normal de Girona els següents professors: Francisco de Loperena, Narcís Falcó, Miquel Taberner, Antonio de Bordons, i Alejandro de Tudela; cfr. Homenaje a José Dalmau y Carles, Girona, 1927, pàg. 21.
- (74).- Vegeu, Revista de Gerona, Tom. IV (1880), pàg. 475; i R. Blanco, ob. cit., Tom. II, reg. 1107.
També J. Clara, "La premsa federal de Girona", a AIEG, Vol. XXV - II part, (1981), pp.295-313.
- (75).- P. Pascual, El professor D.J. Cazorro i Ruiz i l'institut de Girona del seu temps, Girona, Associació Arqueològica-Col.legi Universitari, 1976, pàg. 16.
- (76).- AEUM-Girona, Llibre de Certificacions, s. XIX.
- (77).- Ibidem.
- (78).- El Integrista, 1888.

- (79).- AEUM-Girona. Llibre de Certificacions, s. XIX.
- (80).- Boletín de Primera Enseñanza, 1 d'octubre del 1878, informe d'Emili Grahit a la Junta Local de Primera Enseñanza; i 20 de novembre del 1878.
- (81).- Josep Pla, El meu País, Barcelona, Ed. Destino, 1968, p. 566.
- (82).- H. Cardedera, Diccionario de Educación, art. "España", Madrid, 1884.
- (83).- AEUM-Girona, Llibre de Certificacions, s. XIX, passim. Potser val la pena d'assenyalar que Flos, i Calçat és considerat el primer fundador d'una escola en català a l'època moderna, i creador de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana; vegeu, Jordi Flos i Margalef, Flos i Calçat i el col.legi de Sant Jordi, Barcelona, 1981.
- (84).- AEUM-Girona, "Actas de Examen de Aptitud para el desempeño de Escuelas de primera enseñanza elemental incompleta. De 1887 a 1901".
Ja hem assenyalat que a Girona no hi havia Escola de Mestresses. Per això les noies estudiaven el Magisteri normalment, com a "lliures" i solien anar a examinar-se a Lleida, perquè "la Normal de Barcelona era massa "congestionada" i, d'altra banda, entre els professors de Lleida i els mestres de Girona que preparaven els alumnes per als exams, hi havia una gran germanor", cfr. Teresa Bartrina i Marull, Esbós de biografia de "donya" Carmen Auguet, Imp. Dalmau Carles Pla, Girona, 1983, pàg. 13.
- (85).- AEUM-Girona. Llibre de certificacions, s. XIX.
- (86).- P. Pascual, ob.cit., pàg. 20.
- (87).- Sobre l'escola Annexa de Pràctiques vegeu l'obra dactilografada, molt irregular, J. Culubret Bellapart, Historia del Grupo Escolar "Juan Bruguera", 1908-1966, amb una Presentació, de L. Mª Mestras, Girona, 1980.
- (88).- El Magisteri Gironí, n. 1276, 14 de febrer, 1935, necrologia.
- (89).- Vegeu, P. Cornellà, art. cit., passim.
- (90).- AHMG-XII, 4.1- Instrucció Pública, documents varis.
- (91).- Diario de Gerona, 8 de gener, i 7 de febrer, 1914, respectivament.
- (92).- Diario de Gerona, 24 de gener, 1914.
De fet, l'Escola Normal de Mestresses "s'instal.là, primerament, a la Plaça dels Lledorners, en una casa veïna a l'Asil de la Caritat; després ho fou en un pis de la casa Bassols, de la travessia de Sant Josep, cantonada al carrer de Ciutadans", cfr. T. Bartrina, ob.cit., pàg. 23.
- (93).- Diario de Gerona, 8 i 13 de gener, 1914.
- (94).- Diario de Gerona, 5 de maig, 1914.
- (95).- Vegeu, José Barceló Casademont, Memoria correspondiente a los cursos de 1913 y del 1914 a 1915, Girona, Imp. Vida. e hijo J. Franquet, 1917.

CAPITOL II

DIVERGÈNCIES I RUPTURA DE LA UNITAT DEL MAGISTERI GIRONÍ
(1914-1923)

CAPÍTOL II
DIVERGÈNCIES I RUPTURA DE LA UNITAT DEL
MAGISTERI GIRONÍ (1914-1923).

El període que volem estudiar és un període realment mogut de la Història de Catalunya. Tanmateix, a la província de Girona arriben els ressons dels esdeveniments polítics i socials que tenien el seu epicentre a Barcelona i zona d'influència, i fins els de l'estat espanyol, i d'Europa en general, amb una certa "sordina", atemperats per incidir sobre una societat predominantment rural, i de transformacions lentes.

No deixa de ser significatiu, per exemple, que la població de la província segueixi un procés d'estancament, ben contrastada amb la de Barcelona:

Població de la Província de Girona	1910	1920	1930
	<u>319.679</u>	<u>325.619</u>	<u>325.551</u>

La mateixa ciutat de Girona experimenta un creixement molt moderat, fins i tot si considerem l'àrea d'influència de la ciutat:

	1910	1920	1930	1940
Ciutat de Girona	17.045	17.691	21.845	29.632
Ciutat i àrea d'influència	24.364	26.487	33.361	41.127

(1)

Políticament, les comarques gironines són de predomini "regionalista" i republicà. La província estava dividida en vuit districtes electorals (la Bisbal, Figueres, Girona,

Olot, Puigcerdà, Santa Coloma de Farners, Torroella de Montgrí, i Vilademuls). Del 1914 al 1923 van tenir lloc sis consultes electorals per a Diputats a Corts (1914, 1916, 1918, 1919, 1920 i 1923). Així, doncs, durant aquests anys foren triats 48 diputats (8 diputats per 6 consultes), segons la següent distribució: 19 diputats de la Lliga, 12 republicans, 9 del partit conservador, 6 del partit liberal, 1 tradicionalista, 1 integrista (2). Resta clar, per tant, el predomini dels "regionalistes" de la Lliga, i dels republicans -amb fort arrelament a alguns districtes-. I la subsistència de residus dels vells partits "tornants", que a partir de les eleccions dels 1919 esdevingueren la base de la "Unión Monárquica Nacional" (U.M.N.) i de la "Federación Monárquica Autonomista" (F.M.A.). En definitiva, podem considerar que, prescindint de matisos, hi havia tres grans grups ideològics: el republicà, hereu de la vella tradició federal; el "regionalista", que agrupava el catalanisme de dretes; i els grups monàrquics, dretans i unitaristes (espanyolistes), que recollien un cert sector del tradicionalisme integrista. (3)

Els efectes de la Primera Guerra Mundial damunt l'economia de l'estat espanyol significaren una oportunitat única per a la consolidació del capitalisme. Una onada de prosperitat innegable afavorí les indústries tèxtils, siderúrgiques, companyies navalieres i grups bancaris, i propiciaren la implantació de noves indústries en els sectors químic, elèctric i mecànic. Les circumstàncies podien haver representat una remodelació cabdal de l'economia espanyola. Però, tanmateix, bona part d'aquesta oportunitat històrica va diluir-se en beneficis especulatius.

L'encariment dels preus, d'altra banda, repercutí gravíssimament sobre els sectors socials més febles. I per això mateix augmentà notablement la conflictivitat social, sobre la base especialment de la reivindicació salarial. Aquest caliu reivindicatiu fou canalitzat, lògicament, pels sindicats, a Catalunya -concretament- per la C.N.T.

Obviament, també la inestabilitat política augmentà, i es desfermaren una sèrie de crisis prou importants: les Juntes Militars de Defensa, l'Assemblea de Parlamentaris, la campanya per l'autonomia de Catalunya i l'agitació nacionalista...

En una espiral de radicalització, la lluita sindical, el terrorisme i la repressió governamental, s'enduriren, fins a desembocar en la implantació de la Dictadura de Primo de Rivera. (4)

Es força evident que les comarques gironines visqueren tots aquests fets d'una manera força atemperada. De fet, l'estructura industrial gironina difícilment pot comparar-se amb la barcelonina. Molts sectors productius es movien, encara, a uns nivells propers a l'artesanat. En tot cas, la guerra europea no afavorí l'expansió surera, sinó que ben al contrari comportà una disminució notable en l'exportació tapera (5). Per això mateix, la zona surera fou una de les més conflictives durant aquests anys. Hem d'afegir-hi aquelles altres zones on radicaven algunes indústries prou desenvolupades, com Girona ciutat i zona d'influència; Olot -per la importància de la seva indústria tèxtil; i Ripoll i la seva comarca. Així, a les comarques gironines es produïren conflictes laborals i vagues relativament importants, sempre, però, un xic a remolc de Barcelona. Aquests conflictes agafaren un cert volum a partir del 1917, arribant a la seva màxima virulència l'any 1919. Cal dir, encara, que la classe obrera gironina fou seguidora bàsicament de la C.N.T., amb pràcticament nul·la implantació de la U.G.T. (6)

Tot aquest clima de crisi i radicalització tingué la seva repercussió en el magisteri. No pas potser d'una manera simple, sinó sobretot a través del debat ideològic. En tot cas, sembla clar que el magisteri -a causa de la forta incidència social de l'escola- fou un sector especialment sensible i receptiu del vessant ideològic de la crisi político-social.

1. UN QUINQUENNI D'ACTIVITAT EFICAÇ EN L'ENSENYAMENT PRIMARI (1914/1919)

a) L'apertura de les Normals gironines: cap a la formació d'uns Claustres estables.

Ja sabem que l'erecció de l'Escola Normal Femenina i la reobertura de la Masculina (el 27 de març del 1914) coincidí, pràcticament, amb un nou Pla d'Estudis (el Pla 1914). En efecte, per un Reial Decret del 30 d'agost, totes les Normals s'assimilaven a una única categoria. El títol era únic: el de Mestre de Primera Ensenyança. Per a cursar la carrera calia superar un examen d'ingrés, i haver acomplert 14 anys. La carrera durava quatre cursos, amb revàlida final. També es podia cursar com a lliure, i per als alumnes que procedien del batxillerat existien moltes convalidacions. El nou pla comportava unes evidents millores respecte als anteriors. Però no deixava de ser modest en els seus propòsits i en la seva orientació. I era així perquè prevalgué la idea del "baix cost" en la formació dels mestres, com a reflex de la poca consideració que continuava mereixent la tasca social del mestre d'ensenyament primari. Per això els continguts i l'orientació del Pla 1914 continuaren essent de caire enciclopedista, com un doblatge del batxillerat. O sigui, pretenien transmetre fonamentalment una cultura general, però, sense massa contingut específicament professional. Les matèries pròpiament professionals ocupaven un lloc secundari. Les pràctiques eren una assignatura més (7). Aquest era el pla d'estudis, en concret:

1r.Curs

Religió i Història Sagrada
Teoria i pràctica de la lectura
Cal.ligrafia
Nocions generals de Geografia i Geografia regional
Nocions generals d'Història i Història de l'Edat Antiga
Nocions i exercicis d'Aritmètica i Geometria
Educació Física
Música
Dibuix
Costura (Normal Femenina)

2n Curs

Religió i Moral
 Gramàtica castellana 1r.
 Cal·ligrafia
 Geografia d'Espanya
 Història de l'Edat Mitjana
 Aritmètica i Geometria
 Pedagogia 1r.
 Educació Física
 Música
 Dibuix
 Brodat i tall (Normal Femenina)

3r.Curs

Gramàtica castellana 2n.
 Geografia Universal
 Història de l'Edat Moderna
 Algebra
 Física
 Història Natural
 Francès 1r.
 Pedagogia 2n.
 Pràctiques d'Ensenyament 1r.
 Tall i labors artístiques (Normal Femenina)

4rt.Curs

Elements de Literatura espanyola
 Ampliació de la Geografia d'Espanya
 Història Contemporània
 Rudiments de Dret i Legislació Escolar
 Química
 Fisiologia i Higiene
 Francès 2n.
 Història de la Pedagogia
 Pràctiques d'Ensenyament 2n.
 Agricultura (Normal Masculina)
 Economia Domèstica (Normal Femenina)

De fet, en un article publicat a Minerva (8), el professor de l'Institut de Girona, Rafael Ballester, es mostrà contrari a la recent creació de les Normals gironines, basant-se en què no feien més que doblar la tasca de l'Institut, amb el desavantatge de no posseir la suficient infraestructura i d'estar desproveïdes de material didàctic. En canvi, per a la majoria del magisteri gironí era absolutament indispensable un centre de formació dels mestres amb aquest objectiu específic, objectiu que no garantitzava l'Institut de Segon Ensenyament.

Sigui com sigui, i a desgrat de les múltiples deficiències del Pla d'estudis del 1914, les Normals gironines -i més intensament la Normal de Mestres- aconseguiren un notable nivell professional i formaren mestres excel·lents.

El secret de la bona marxa dels Centres cal cercar-lo, certament, en l'equip de professors. Eren uns Claustres formats per professors relativament joves, amb bona formació, i amb il·lusió. Un professorat convençut de la importància de la seva feina, imbuïts del que podem anomenar "regeneracionisme educatiu", i alguns amb forta influència de la "Institución Libre de Enseñanza". I, encara, amb una proximitat i un contacte permanents amb el món del magisteri primari de les comarques gironines. Aquesta característica és especialment significativa en el professorat de la Normal de Mestres. D'altra banda, la gran majoria dels professors eren catalans -i més concretament de les comarques gironines-. I estaven molt imbricats en les lluites que somogueren la societat catalana durant aquells anys. Molts d'ells, per exemple, participaren activament en la política -des de positures ben contraposades-. Obviament, aquesta participació en el debat polític-ideològic repercutia en l'Escola Normal, i inseria la vida acadèmica en la realitat quotidiana. Tot plegat conforma una imatge de les Normals gironines força allunyada del clixé estereotipat d'uns Centres que viuen estantissament, al marge de la vida real de l'escola i de la societat catalana. (9)

L'autèntic organitzador de la Normal de Mestres de Girona fou Cassià Costal. Des del primer dia consta com a Director del Centre. Administrativament l'Escola Normal Masculina començà a funcionar el dia primer de maig del 1914. El 18 de maig Cassià Costal prenia possessió del càrrec de Director, i Josep Barceló del de Secretari. A l'endemà tenia lloc la primera sessió del Claustre, amb l'assistència de C.Costal, J.Barceló, i Joan Gomis Llambias.

Poc a poc anà configurant-se el professorat. El

mes de juny prenién possessió els professors numeraris de Matemàtiques, Francisco Romero Carrasco; de Geografia, Alberto Blanco Roldán; i Llengua castellana, Dictino Alvarez Reyero. Restaren pocs mesos a Girona. En virtut d'un concurs de trasllat, el 4 de febrer del 1915, cessaven de la Normal de Girona per anar, respectivament, a les de Segòvia, Guadalajara i Zamora.

Com a professors Auxiliars consten Josep Barceló Casademont, secció de Lletres; i Josep Gumbau i Serra, secció de Ciències. També ocupà una Auxiliaria de la secció de Lletres, inicialment amb caràcter "gratuït", i més tard com a professor interí d'Història, Joaquim Font i Fargas.

Com a professors especials interins figuren Tomàs Sobrequés i Masbernat, de Música; Mn.Pere Cervera i Abras, de Religió i Moral; Carlos Gómez Soler, de Francès; Josep Saurina i Negre, de Dibuix; Joan Saguer i Reig, de Cal.ligrafia; Francesc Coll i Turbau, de Fisiologia i Higiene; i Josep Teigell, d'Educació Física.

Encara hem d'esmentar Joaquim Pla Cargol, i Mn.Federic Trigàs i Hermida, com a professors Auxiliars "gratuïts" de les seccions de Ciències, i Religió i Moral, respectivament.

El curs següent (1915/16) s'incorporaren a l'Escola els professors numeraris de Matemàtiques, Manuel Xiberta i Roqueta; i de francès, J.Feito. D'altra banda, el professor especial de música, Tomàs Sobrequés, aconseguí aquest curs la plaça en propietat, després de guanyar unes oposicions-concurs a les quals hi concorregueren nou aspirants; el tribunal el formaren C.Costal, com a president, Enric Morera i J.Sancho Marraco, i els professors de Música de les Normals de Tarragona i Lleida, Josep Gols, i Ramon Currià. D'altra banda, Jesús Sanz era Auxiliar gratuït, secció de Lletres.

El curs 1916/17 s'inicià amb dues Reials Ordres (18 de setembre i 25 de setembre) que establien el cessament de tots els professors especials interins, excepte els de Música,

Francès i Dibuix. Les assignatures de Religió i Cal·ligrafia eren encarregades als professors de l'Institut, en el cas de Girona, Mn.Florencio Elías, i Manuel Barona i Charp. L'Educació Física s'integrava a l'assignatura d'Higiene i Fisiologia, en forma de passeigs, gimnàstica sueca, i en conjunt era encarregada al professor de Pedagogia. També cessen els professors Auxiliars "gratuïts". Les raons econòmiques són les que imposaren aquests canvis, en detriment de la coherència del Pla d'estudis.

Però, en canvi, la incorporació dels professors numeraris Mn.Ignasi-Enric Jordà i Caballé, de llengua i literatura castellanès; Joaquim Font i Fargas, d'Història; Gabino Fernández, de Geografia; i Antoni Soler i Tatxer, especial de francès, significaren un pas important en la consolidació d'un Claustre estable. Antoni Soler aconseguia la plaça de Girona en virtut de permuta amb José Feito, que es traslladà a Múrcia. I Joaquim Font i Fargas, que el 18 de juliol de 1916 havia estat anomenat professor numerari d'Història, de la Normal de Cádiz, també per concurs de trasllat retornà a Girona, el 2 de desembre del mateix any 1916.

En iniciar-se l'any acadèmic 1917/18, el Claustre de la Normal de Mestres estava ja pràcticament conformat. Aquest curs, encara, prengué possessió el nou professor numerari de Dibuix, J.Marín-Baldo (desplaçant el professor interí Josep Saurina). Per això, el Director Cassià Costal podia dir:

"...saluda al nuevo Profesor de Dibujo D.José Marín Baldo, se congratula de contarle en el seno de este Claustro viniendo a completarlo y terminando lo que se podría llamar el período de las interinidades ya que con él, todos los profesores son ahora propietarios en sus cargos por derecho propio". (10)

I realment és així. A partir d'aquest any la mobilitat del Professorat -i fins la Proclamació de la República- fou mínima. L'únic canvi realment significatiu fou la incorporació del Professor de Geografia, Miquel Santaló, a principis del curs 1918/19, des de Segòvia, i en virtut de permuta amb Gabino Fernández. Potser encara podem donar una certa rellevància

a la integració del professor Auxiliar, secció de Pedagogia, Calixte Noguier. L'any 1924 Calixte Noguier i Josep Barceló permutaren entre ells les respectives Auxiliaries.

Aquest, doncs, podem dir que és el Claustre que donà el tremp específic a la Normal de Mestres de Girona:

Prof.de Pedagogia i la seva Història.	
Rudiments de Dret i Legislació Escolar	
Fisiologia i Higiene, i Educació Física	Cassià Costal
Prof.de Física, Química, Història Natural i Agricultura	Joan Gomis L.
Prof.de Matemàtiques	Manuel Xiberta
Prof.de Llengua i Literatura Castellanes	I.Enric Jordà
Prof.d'Història	Joaquim Font F.
Prof.de Geografia	Miquel Santaló
Prof. especial de Música	Tomàs Sobrequés
Prof.especial de Francès	Antoni Soler
Prof.especial de Dibuix	Josep Marín B.
Prof.especial Cal.ligrafia (Institut)	Manuel Barona
Prof.especial Religió i Moral (Institut)	Florenci Elías
Auxiliar secció Lletres	Josep Barceló
Auxiliar secció Ciències	Josep Gumbau
Auxiliar secció Pedagogia	Calixte Noguier
(11)	

Al llarg d'aquests anys moriren Josep Gumbau (2 de juny del 1921), José Marín Baldo (15 de juny del 1925), i Calixte Noguier (12 de febrer del 1928). D'altra banda, cal dir que el professor de Religió i Moral Mn.Florenci Elías, deixà de ser-ho per ser-ne Mn.Pere Cervera i Abras. L'auxiliaria "gratuïta" de Religió, a més, fou ocupada successivament per Mn.Manuel Barceló (curs 1917/18); Mn.Antoni Cullell (1918-20; 1920-21); Mn.Tomàs Noguier i Musqueras (cursos 1921/22 i 1922/23), i per Mn.Artur Costa (curs 1929/30). També foren concedides Ajudanties provisionals a Francesc Monràs (Ajudant de Lletres, cursos 1927/28 i 1928/29); Francesc Moré (Ajudant de Ciències, 1927/28 i 1928/29).

La Regència de l'Escola pràctica Annexa era exercida l'any 1914, per Joan Gomís i Oromí. El regent s'encarregava, lògicament, de les pràctiques dels alumnes de la Normal de Mestres. Els mestres de l'escola annexa eren -recordem-ho-:

com a parvulistes:	Antònia Llop, i Francesca Colomer
mestres propietaris:	Josep Dalmau i Carles; Silvestre Santaló; Joan Salamero; Sebastià Pla; Jaume Mi- nistrat.
mestres encarregats:	Josep Junquera; Francesc Casademont, i Lluís Juher.

El 31 de desembre del 1915, Joan Salamero, per permuta, es traslladà a l'escola de nens de Fogars de Montclús, i es va integrar a l'Annexa Emili Batlle i Aupí. També el desembre del 1916 es traslladà a Barcelona la parvulista Antònia Llop Tolosa; i fou substituïda per Teresa Gascons.

El 22 d'octubre del 1917 moria Joan Gomis Oromí. Interinament ocupà la plaça vacant Toribi Brugada (o Buxada?) Batlle. Cessava tanmateix el 30 de setembre del 1918, perquè prenia possessió de la Regència, en propietat, Ludovico Corbo Gonzalez. Tanmateix per pocs mesos, perquè el 28 de febrer del 1919 es trasllada a l'escola annexa de Saragossa. La plaça vacant fou novament ocupada interinament per August Viladevan i Gispert (del 13 de març al 30 de juny del 1919). El nou Regent fou Francesc Canós i Sanmartín.

A finals del 1919 permutaren Teresa Gascons i Rosa Estartús Gascons, de l'escola de Terrades. El setembre del 1923 s'ampliaren les seccions de l'Escola annexa, amb la integració dels nous mestres Enric Masià i Porret, Esteve Barceló i Planella, i Francesc Sánchez i Denobarro. Els graus, doncs, es distribuïren de la següent manera:

parvulari 1er. (3-5 anys):	Rosa Estartús
Parvulari 2n. (5-7 anys):	Francesca Colomer
Grau preparatori:	Esteve Barceló
Grau elemental 1r.:	Jaume Ministrat
Grau elemental 2n.:	Enric Masià
Grau mig 1r.:	Francesc Sánchez
Grau mig 2n.:	Emili Batlle
Grau Superior 1r.:	Silvestre Santaló
Grau Superior 2n.:	Sebastià Pla
Grau complementari:	Josep Dalmau Carles

L'ensenyament a cada grau era cíclic, i per tant cada mestre tenia el mateix grup d'alumnes durant dos cursos.

Les funcions d'Inspector del Centre eren a càrrec del Director de la Normal. Ben sovint Cassià Costal presidia el Claustre dels mestres de l'Annexa.

A l'agost del 1924 es traslladà a Barcelona el prestigiós mestre Sebastià Pla. Per a substituir-lo ocupà la seva vacant, provisionalment, Ferran Llach i Fita. I de forma ja definitiva Joan Vilagran i Castellà.

El 28 de febrer del 1926 morí el mestre Esteve Barceló, pare de Josep, Auxiliar de la Normal i Oficial de la Secció Administrativa, i de Mn.Manuel, oficial de la Normal de Mestres. Després d'una breu interinitat de Manuel Bofill i Solana, fou ocupada la vacant per Francesc de P.Mundi i Roura.

També el 1926 es jubilà Josep Dalmau i Carles. Ocupà la seva plaça Jaume Ministral, i s'incorporà al claustre interinament Joaquim Carbó i Vives. Amb tot, el 21 de juny del 1928 prengué possessió com a propietari Narcís Verdaguer i Bosch.

Aquests són els mestres amb els quals, majoritàriament, feren les pràctiques els alumnes de la Normal de Mestres.
(12)

Sistematitzar el professorat de l'Escola Normal Femenina de Girona és una tasca força més difícil que la de la Normal Masculina. Perquè així com el Claustre d'aquesta -tal com hem vist- es defineix per la seva estabilitat, passa ben al revés amb la Femenina.

Les primeres informacions respecte al Professorat de la Normal Femenina són del 18 de maig del 1914. És una acta en què Dolors Pastor i Martínez, professora numerària de Llengua i Literatura castellanés i Directora, dóna possessió del càrrec de Secretària a Dolors Vidal i Duran, Auxiliar propietària de la secció de Lletres (i esposa de Tomàs Sobrequés). Podem ben afirmar que serà al seu voltant que sorgirà el Claustre, i que són les professores amb més llarga i continuada permanència al Centre.

Al llarg de l'estiu i del curs acadèmic 1914/15 té lloc un constant procés d'integració i cessament de professors. Com a professores numeràries prenen possessió Josefa Santos Mendez, de la secció de Lletres, la qual cessa el mateix setembre en raó de concurs de trasllat; Josefa Uriz i Pi, de la secció de Ciències; Irene de Castro, de la secció de Ciències (cessa, però, el 30 d'octubre del mateix any 1914); Carme Elorza Murcia, de Labors i Economia Domèstica; Emília Elías Hernando, de Geografia; Joana Vallet de Montano, de Ciències; Llúcia Vallet de Montano, de Matemàtiques; i Josefa Pastor, Auxiliar secció de Ciències.

A l'inici del 1915/16 hi havia, doncs, el següent professorat numerari:

Prof.de Pedagogia:	Josefa Uriz (malgrat ser de Ciències)
Prof.de C.Naturals:	Joana Vallet de Montano
Prof.de Matemàtiques:	Llúcia Vallet de Montano
Llengua i Literatura castell.:	Dolors Pastor
Geografia:	Emília Elías
Història:	-----
Prof. Labors:	Carme Elorza
Auxiliar secc.Ciències:	Josefa Pastor
Auxiliar secc.Lletres:	Dolors Vidal

Prof.especials.:	
Religió :	Florencio Elías Viguera
Música:	Elisa Uriz
Francès:	Antoni Soler
Cal.ligrafia:	Manuel Barona
Dibuix:	Josep Saurina

És, però, entre els professors Auxiliars gratuïts i Especials interins on va produir-se més enrenou. Com a professores especials trobem Rosina Escalas de Ballester, de Música (esposa del professor de l'Institut Rafael Ballester); d'Educació Física, Cristina Balari; de Cal.ligrafia, Aurèlia Pérez; de Francès, Anna Rubiés (la prestigiosa mestre); de Religió, Mn.Lluís Puigmitjà; de Fisiologia i Higiene, el metge banyolí Josep Mª Mascarró. Com a professors Auxiliars gratuïts, de Labors, Estrella Noguer; de Música, Dolors Jordà; de Religió, Mn.Hermenegild Planadecursach; i de Fisiologia i Higiene, Bonaventura Carreras. També consten com a professores, a desgrat d'aparèixer esporàdi-

cament, Carme Auguet (Directora d'Escola/Pràctiques d'Ensenyament), Maria Orri i Aurora Balari.

Cal recordar, tanmateix, que el mes de gener del 1915 els professors especials interins de la Normal Masculina es feren càrrec igualment de les classes corresponents a la Normal Femenina (eren Mn.P.Cervera, C.Gómez, J.Saurina, J.Sagués, J.Teigell, i F.Coll).

Durant el curs 1915/16 va incorporar-se al Claustre la nova professora de Música, Elisa Uriz (tot desplaçant, òbviament Rosina Escalas de Ballester). Elisa Uriz havia guanyat l'oposició davant un tribunal format per Dolors Pastor, J.Lamothe de Grignon, Francesc Pujol, Júlia Cluet (professora de Música a la Normal de Lleida) i Maria Fernández (de la Normal de Barcelona), i enfront d'altres deu concursants. Com a professora especial interina de mecanografia, taquigrafia i comptabilitat (assignatura que el curs anterior havia donat Dolors Vidal) consta Neus Massa Carreras. Com a Auxiliars gratuïtes de Ciències i Dibuix hi havia, respectivament, Francesca Vidal i Dolors Jordà. Estrella Noguer i Taberner ocupà provisionalment la càtedra d'Història, tot substituint i essent substituïda per Dolors Pastor. A finals de curs, Aurèlia Pérez -fins aleshores Auxiliar interina de Labors,- és nomenada Auxiliar propietària per a la Normal de Logronyo i és substituïda per Micaela Sanz Berroque, que havia guanyat la plaça per oposició. Durant aquest curs, encara, les germanes Joana i Llúcia Vallet permutaren les seves respectives assignatures.

A principi del curs següent deixen de ser professors especials interins del Centre Mn.Pere Cervera, Joan Sagner, Josep Teigell i Francesc Coll. I es produïren dos canvis entre el professorat numerari en virtut de permutes. El primer, gener del 1917, entre Carme Elorza i Dolors Serradell. El maig, la permuta afectà la càtedra de Geografia i fou entre Emília Elías i Anna Canalias. S'incorporen com a professors especials de de Cal.ligrafia Manuel Barona (que era catedràtic d'aquesta

disciplina a l'Institut de la Ciutat), i de Religió Mn.Florenci Elías.

L'any acadèmic 1917/18 fou un any molt estable. Només val la pena de remarcar que la professora Josefa Uriz aconseguí en propietat la plaça de Pedagogia que ja regentava. Com a Auxiliars gratuïtes foren nomenades M^aDolors Pérez, de francès, i Dolors Jordà, de Música.

L'altre any (1918/19) hi hagué la integració de Mercè Clutaró professora de Labors, per permuta amb Dolors Serradell. D'altra banda, l'Auxiliar de Ciències Josefa Pastor es traslladà a la Normal de Barcelona; interinament ocupà aquesta Auxiliària Montserrat Monjonell. El 12 de maig del 1919 morí la professora de Matemàtiques Joana Vallet. Per això fou nomenada Auxiliar gratuïta de Ciències (i per acord unànim del Claustre, en confrontació amb Lucrècia Buxeda) Júlia Fiol.

Inicialment havia estat nomenada professora de Ciències per a Girona Catalina de Siena Vives i Pieras, però obtingué una excedència. Aleshores, i en virtut del concurs de trasllat, ocupà aquesta plaça, a partir de l'1 de novembre del 1919, la professora Adelina Cortina Benajas. Aquest mateix curs, i més concretament el 28 de gener del 1920, moria la professora de Matemàtiques i Directora de l'Escola, Llàlucia Vallet. Va ser reemplaçada per M^a dels Desamparats Andreu i Coderch. Aquest curs, a més, van ser nomenades Auxiliar gratuïta de Labors Estrella Noguer, i Auxiliar interina de Pedagogia Carme Viñas i Deutaner.

Durant el curs 1920/21, Micaela Sanz, que s'havia traslladat a la Normal de Pamplona, va ser substituïda per Aurèlia Pérez. Per a cobrir les Ajudanties el Claustre decidí establir uns exercicis-concurs. Van ser triades (Acta del Claustre de l'11 de juny del 1920), per a Pedagogia, n° 1, Joana Colom, n° 2, Mª de la Mercè Rich; Ciències, Júlia Fiol; Lletres,

Carme Estartús, la qual aviat dimití per incompatibilitats de l'Ajudantia amb l'exercici del Magisteri; de Francès, Remei Condom; i Labors, Florència Molina. D'altra banda, Montserrat Monjonell va traslladar-se a Albacete, i per substituir-la com a Auxiliar de Ciències vingué Carme Julià. Finalment, el 20 de Maig del 1921, la professora Josefa Uriz i Pi deixava la Normal de Girona. La càtedra de Pedagogia, vacant, fou ocupada per Mercè Clutaró Gras.

L'any 1921/22 torna a ser un any de canvis entre el professorat. Durant l'estiu del 1921 Aurora Padró és nomenada professora de Labors de Girona; però en virtut de permuta ocuparà la plaça d'Àvila, i a Girona vindrà Rosa Mª Laguna. També deixa la Normal gironina Anna Canalías, per anar a ocupar la càtedra de Pedagogia de la Normal de Palma de Mallorca. Fou reemplaçada per Mercè Doral i Pazos (novembre del 1921). El tercer canvi té lloc el mes d'abril del 1922, en traslladar-se M^a dels Desemparats Andreu a Cádiz, i ocupar el seu lloc a Girona Ceferina Gomez Cossío. Per a aquest curs van ser triades com a Ajudantes, i segons els exercicis concursos, Assumpció Fàbregas i M^a del Carmè Molleda, de Lletres i Labors, respectivament. A més, Carme Viñas esdevé Auxiliar propietària de Pedagogia (amb tot, el novembre del 1923 demanà l'excedència voluntària).

Per al curs 1922/23 van renovar-se les Ajudanties a favor d'Assumpció Fàbrega, J. Fiol, J. Colom, C. Molleda, M. Rich, F. Molina i R. Condom (25 de setembre del 1922). Es concedeix a més, una nova Ajudantia, de Música, a Emília Cla i Vilar; segurament per suplir la professora Elisa Uriz que aquest any havia anat, pensionada per la Junta d'Ampliació d'Estudis, a un curs de Gimnàstica Rítmica, professat per Emili Jacques-Dalcroze, a Ginebra. D'altra banda Aurèlia Pérez, es traslladà com a Auxiliar de Pedagogia a la Normal de Cuenca. Per suplir la seva vacant presentaren sol.licitud Florència Molina, i Maria del Carmen Molleda. El Claustre proposà M^a

del Carme Molleda. Tanmateix aquesta plaça d'Auxiliar de Labors serà motiu d'enrenou al llarg de tot el curs següent. Perquè Estrella Noguer va interposar recurs contra la decisió del Claustre de nomenar M^a del Carme Molleda; amb tot, el Claustre desestima el recurs. Tanmateix, una R.O. anul·la tot el decidit pel Centre. El Claustre de Girona manifesta el seu disgust per aquesta Ordre, i la Directora, Adela Cortina, presenta la seva dimissió. Finalment una R.O. del 31 de gener del 1925 concedia l'Auxiliaria de Labors a Estrella Noguer, havent cessat M^a del Carme Molleda.

A partir del 1924, i fins a la Proclamació de la Segona República, ens manca informació completa sobre les variacions en la composició del professorat de l'Escola Normal Femenina. Sembla, però, que fou un període amb poca mobilitat. També s'incorpora un nou professor especial de Dibuix, tot reemplaçant José María Baldó, el qual havia mort de manera repentina; aquest nou professor fou Jaume Pastor (març del 1926). Aquest any, encara, va presentar-se una dificultat imprevista: la professora de música, Elisa Uriz, estava malalta, i l'ajudant Emília Cla estava de part durant els dies dels exàmens; de manera que van haver d'ajornar-los (Sessions claus-trals del 4 i 30 de juny del 1926).

A l'any 1927 trobem tres noves professores numeràries formant part del Claustre: Carme Isern, com a Auxiliar de Pedagogia; Carme Sagarra, de Matemàtiques (substituint, per tant, Ceferina Gomez); i Teresa Recas, com a professora de Labors en substitució de Mª Rosa Laguna (Benvinguda a Teresa Recas, claustre del 30 de setembre del 1927).

L'any 1929, finalment, trobem com a Ajudants Joaqui-ma Bañeras de Lletres i Beatriu Cortina Benajes, de Pedagogia. En restar deserta la vacant deixada per Carme Isern, Beatriu Cortina l'ocupà provisionalment (Sessió claustral del 7 de març del 1929). Consta, encara, com a professora provisional de Música Isabel Dalmau Sendra; cosa que vol dir que Elisa Uriz continuava malalta (13).

Hem de reconèixer, doncs, que el Claustre de l'Escola Normal de Mestresses fou molt més inestable i -en conjunt- menys prestigiós que no el seu homònim masculí.

Amb tot, la gran majoria de professores provenia de l'Escola Superior del Magisteri, i -per tant- la seva formació devia ser sòlida.(14)

Val la pena, encara de subratllar el paper d'algunes d'aquestes professores com les germanes Josefa i Elisa Uriz, lliurepensadores; en realitat socialistes. O Anna Canalias poetessa catalana.

b) Les condicions materials.Unes deficiències cròniques

Ben cert que per a portar a terme la seva tasca de formació de mestres el més important era que les Escoles Normals gironines disposessin d'un bon professorat. Aquesta era -i és- la primera i més important de les condicions. Però també era indispensable disposar d'uns locals adients i de suficient i adequat material didàctic. I en aquest aspecte cal dir, ja d'entrada, que les Normals gironines no disposaren mai d'unes condicions suficients.

Es ja un tòpic afirmar que a l'Estat espanyol, l'atenció a l'educació ha estat sempre escassa. I que aquesta manca real d'interès per aquest servei s'ha reflectit en la migradesa dels pressupostos. I si això és veritat tot parlant de l'ensenyament en general, encara ho és més quan ens referim

a l'ensenyament primari i a les Escoles destinades a la formació del magisteri. En aquest sentit la política de les entitats públiques ha estat mesquina, gasiva. Sembla com si l'argumentació dels polítics del País hagués estat basada en la necessitat de perpetuar les diferències culturals com a justificant de les diferències socials. De fet, el mestre i l'ensenyament primari ha estat considerat com el més menyspreable dels ensenyaments, per ser un servei destinat a tothom i orientat als infants. Com si per aquest motiu no calgués una bona preparació professional dels mestres. En conseqüència, tampoc les Escoles Normals mereixen gaire atenció. D'aquesta manera, a més, es creava un cercle viciós que justificava aquesta política aberrant. Com que els mestres estan mal preparats tampoc no mereixen massa apreciació i consideració social i, en definitiva, econòmica.

Algunes dades confirmaran, ens sembla, la pobresa en què hagueren de moure's les Escoles Normals gironines.

El gener del 1914 l'Ajuntament de Girona lloga dos locals per a destinar-los a les Normals. La de Mestres s'establí al c./ de la Força, nº 29:

"casa vieja, destartalada, oscura y estremadamente húmeda".(15)

La Femenina, al c./Bell-Mirall, nº 3, on sembla que, tanmateix, van permanèixer poc temps (16). Les condicions materials devien ser insostenibles. Cassià Costal, al claustre del 10 de setembre del 1914:

"...Señaló lo difícil que era nuestra misión, por las circunstancias especiales en que la Escuela se encontraba, como, las no muy buenas condiciones higiénicas de la casa, la escasez de material..."(17)

A la revista El Magisterio Gerundense, a propòsit de l'enfonsament d'un pis de l'Escola Normal de Lleida, es demanava a les Diputacions i Ajuntaments més interès i ajuda per a aquests Centres.(18)

Que el problema existia, també, a Girona ens ho

palesa un article de Joaquim Pla i Cargol, de la mateixa revista professional:

"Es parla d'un nou canvi dels locals de l'Escola Normal de Noies d'aquesta ciutat. Amb aquest, seran tres els trasllats de locals fets en solsament un any. No obstant, si els canvis es fessin per a millorar,...; però per dissort, no és així,...(...)
El local de la Normal de Mestres és dolent, dolentíssim; més el de la Normal de noies és senzillament una vergonya per la ciutat"(19).

Sabem, certament, que la Normal Femenina va estar instal·lada un temps a la Travessia de St.Josep, nº2,2n.pis.Era un local:

"Acaso muy cómodo para la vida de una familia, pero completamente inadecuado para un Centro de Enseñanza, pues carece de todas las condiciones higiénicas y pedagógicas que exige la moderna pedagogia, y de capacidad insuficiente para el número de alumas con que cuenta la matrícula oficial".(20)

Uns dies més tard insistia el portantveu gironí del magisteri en la deficiència dels locals. Assenyalava que hi havia una matrícula nombrosíssima, que els professors eren "jóvenes, cultos y entusiastas", que la Diputació havia fet una certa dotació de material, però que l'Ajuntament de la ciutat no cercava locals adients.(21)

Finalment, després d'haver funcionat ja tres cursos, en iniciar-se l'any acadèmic 1917 /18, hi haurà un nou trasllat de les Normals, a uns locals, en els quals restaran una pila d'anys.

Ja hi havia hagut, prèviament, contactes amb l'Ajuntament:

"La Srta.Uriz hace constar que desempeñando con caracter accidental la Dirección de esta Escuela, fué citada por el Señor Alcalde de esta Ciudad, para visitar el nuevo local que se destina a Escuela Normal de Maestras y que somete a la consideración del Claustro, las deficiencias que encontró en el mismo. Se delibera sobre este asunto y se acuerda que en vista de lo manifestado por Dª Josefa Uriz, conceder un voto de confianza a la Sra.Directora para gestionar lo que crea más conveniente con respecto a este asunto".

El setembre d'aquest mateix any tenia lloc el trasllat de la Normal Femenina:

"...se concede un voto de confianza a la Sra.Directora para resolver todo lo que se relacione con el traslado de este Centro al nuevo local destinado por el Exmo.Ayuntamiento a Escuela Normal de Maestras".(22)

La Normal Masculina anava un xic més retardada. Al Claustre del 18 d'octubre del 1917 llegim:

"Leida una comunicaci3n del Sr.Alcalde constitucional de Gerona relativa al nuevo local, se acord3 nombrar una comisi3n compuesta por los Sres.Director, Secretario, Gomis Llambias, Font y Mar3n encargada de inspeccionar el nuevo local e informar sobre las condiciones del mismo".(23)

De fet, la Comissi3n presidida per Cassi3 Costal feu un informe negatiu dels nous locals, de tal manera que Cassi3 Costal escrivia:

"Este Director debe hacer constar que desde esta Escuela no ha surgido la petici3n del cambio de local, a pesar de que en el que actualmente se halla, est3 tambi3n en p3simas condiciones..."(24)

Amb el nou any, 1918, les dues Normals es trobaven ja instal.lades als locals nous. La Femenina tenia la seva entrada per l'Avinguda Jaume I, i la Masculina, pel carrer Anselm Clav3, n3 10. El Rector de la Universitat de Barcelona, V.Carulla, inspeccion3 el Centre el mes d'abril del mateix any. El sal3 d'actes de les Normals seria el local "Athenea".

Amb els nous locals les Normals havien millorat materialment, per3 no ens pens3ssim pas que reunissin les condicions que calien a uns Centres de formaci3 de mestres. De fet, el mateix any la revista El Magisterio Gerundense (25), reclamava de la Diputaci3 i Ajuntament "el modo de instalar mejor dicho centro, o de edificar cuanto antes la proyectada Escuela Normal de Maestros".

De que hi havia moltes defici3ncies n'3s una mostra aquesta nota, gaireb3 pintoresca, del gener del 1919:

"Diose cuenta de un oficio de la Alcaldia de esta ciudad ordenando quitar la tuber3a de la estufa que da a la calle, y se acuerda contestar que se

procederá a la reforma de la instalación solicitando para ello la brigada correspondiente del Ayuntamiento./ Por último se acordó pedir al Ayuntamiento el arreglo inmediato de la casa habitación del Conserje de esta Escuela por hacerse imposible habitarla sobre todo en los días de lluvia".(26)

La migradesa del pressupost es reflecteix en molts de detalls. Per exemple, en la carència de taules i cadires:

"...se da cuenta de la constestación dada por la Exma.Diputación al oficio de fecha 16 de octubre próximo pasado en que esta Dirección solicitaba que se adquiriesen con destino a ella 2 mesas biperpersonales y 30 sillas por ser insuficientes las que existen en la Escuela dado el aumento de matrícula. La Exma.Diputación dice no poder acceder a lo solicitado por haber cumplido ya aquella corporación la obligación de proporcionar el menaje necesario al crearse la Escuela. El Claustro acuerda...esperar el próximo (curso) para la adquisición de material fijo...".(27)

I uns anys més tard:

"Se da cuenta de no haberse cobrado el 4º trimestre de material de enseñanza...La Dirección ha presentado cuenta de las cantidades que se adeudaban y haber encargado 13 sillas a 16 ptas. a la fábrica de D.Bautista Bonet por creerlas indispensables para la Escuela dado el aumento de matrícula".

I continua: "Se habla asimismo de la necesidad de pintar los tableros de las mesas por el mal aspecto que ofrecen las manchas de tinta y se acuerda pedir muestra de diferentes colores al pintor para ver el que pueda dar mejor resultado".(28)

Es clar que no s'havia arribat mai a la situació ridícula de l'època franquista, quan la Directora Teresa Recas:

"pone en conocimiento del Claustro...que se ha recibido del Ministerio 60 sillas, pero en tan malas condiciones que sólo son aprovechables 20 de las mismas".(29)

En la mateixa sessió del setembre del 1927 s'insisteix en què la solució cal cercar-la en un nou local:

"También manifiesta la Sra.Directora haber hablado con el Sr.Alcalde acerca el local Escuela y haber creído conveniente esperar a que tengan hechos los nuevos edificios".

La migradesa dels locals obligava a haver de cercar llocs adients per a algunes activitats. Així, l'any 1927:

"El Claustro acuerda dar las gracias al Sr. Presidente Ateneo por su atención concediendo el local del mismo para que las alumnas puedan hacer allí las prácticas de Gimnasia".(30)

L'any 1929 torna a insistir-se molt en la necessitat d'uns nous locals:

"Manifiesta también la Sra. Directora la necesidad de tomar con interés lo referente al local-Escuela y cree necesario mandar una instancia...solicitando el apoyo de la Exma. Diputación y Exmo. Ayuntamiento de esta Capital".

Cal tenir present que les Normals disposaven d'uns locals llogats, per això "Se habla también de pedir al dueño del local-Escuela retocar un poco los zócalos del pasillo y clases que más lo requieren"(31)

Les gestions van anar endavant:

"A continuación pone también en conocimiento del Claustro que de acuerdo con el Exmo. Sr. Gobernador habia mandado una instancia a la Junta de Construcciones Escolares solicitando que con la cooperación del Exmo. Ayuntamiento y Diputación pidiera al Estado la construcción de una Escuela Normal de Maestras con sus graduadas anejas y al mismo tiempo había dirigido en representación del Claustro un oficio al Presidente de la Diputación y otro al Alcalde rogándoles prestaran su apoyo dicha petición. Así mismo cree sería conveniente que una comisión de alumnas visitara a dichas entidades para darles las gracias y para que se resuelva pronto esta cuestión. Se acuerda que la comisión esté formada por una representación de todos los cursos acompañados por las Ayudantes Srtas. Basiera y Dalmau". (30)

Una setmana més tard constava ja l'adhesió de la Diputació i de l'Ajuntament a les gestions de la Normal Femenina per aconseguir la construcció d'un edifici propi amb amexa.

Tots els projectes, tanmateix, queden desballestats:
"La profesora d'Adelina Cortina manifiesta que respecto a la cuestión de la construcción del local-escuela, cuando el expediente presentado a la Junta de Construcciones escolares tenía que pasar al Ayuntamiento para la firma tuvo lugar el cambio de gobierno y quedó paralizado. Dice también que recientemente ha hablado con los Exmos. Sres. Presidente de la Diputación y Alcalde para que lo activen" (33).